

Anotācija

Tēma: 4-5 gadu vecu bērnu sociālo prasmju sekmēšana rotaļdarbībā pirmsskolā.

Autors: Santa Klimoviča

Darba zinātniskais vadītājs: Doc., Dr., paed. Daiga Kalēja-Gasparoviča

Mērķis: pārbaudīt teorētiskās atziņas, lai rastu atbildi uz pētījuma jautājumu - kā rotaļdarbība pirmsskolā sekmē 4-5 gadu vecu bērnu sociālās prasmes.

Pētījuma metodes:

1. Teorētiskās literatūras un avotu analīze;
2. Pedagoģiskā novērošana;
3. Pedagoģiskā izmēģinājumdarbība;
4. Anketēšana;
5. Novērojumu datu apstrāde un analīze.

Kvalifikācijas darba apjoms: 51 lpp., 15 attēli, 5 tabulas, 11 pielikumi, 29 izmantotās literatūras un avoti.

Atslēgas vārdi: sociālās prasmes, sociālo prasmju attīstība, rotaļdarbība, intelektuālā attīstība, pirmsskolas vecuma bērni.

Teorētiskā daļa ietver izvilkumus no dažādiem pedagoģijas un psiholoģijas autoru darbiem, grāmatām, publikācijām, rakstiem un to analīzi.

Empīriskajā daļā tika veikta pedagoģiskā novērošana privātajā pirmsskolas izglītības iestādē, kā rezultātā tika izveidots attiecīgam vecumposmam rotaļu ideju katalogs. Novērojumi tika veikti izmēģinājumdarbības sākumā, lai iegūtu datus kā bērniem attīstījušās sociālās prasmes. Pēc pedagoģiskās izmēģinājumdarbības, divu mēnešu tematu ietvaros tika veikta atkārtoti novērojumi, pedagoģu anketēšana un datu analīze.

Annotation

Topic: Promoting social skills of 4 – 5 years old children at preschool by play.

Author: Santa Klimoviča

Research supervisor: Doc., Dr., paed. Daiga Kalēja-Gasparoviča

Goal of research: answer question of the research – how play promotes social skills of 4-5 years old preschoolers, by testing theoretical opinions and conclusions.

Methods of research:

1. Analysis of theoretical literature and sources;
2. Pedagogical observation;
3. Implementation of theoretical pedagogical methods in practice;
4. Surveying;
5. Analysis of data, acquired through observation.

Research volume: 51 pages, 15 illustrations, 5 tables, 11 appendix, 29 sources of literature and theoretical publications.

Keywords: social skills, development of social skills, preschool play, mental development, preschool children.

Theory section involves inclusions from various publications on pedagogy and psychology, books, articles and analysis of these sources.

During empirical research, observations were made at a private preschool educational institution, generating subsequent catalogue of play activities, designed for the specific age. Observations were made in the beginning of the research and conducted repeatedly, after two months, to acquire and evaluate data on the development of children's social skills. Additionally, teachers were surveyed. All collected data was analysed to declare whether play activities had an impact on the development of social skills.

Saturs

Ievads.....	5
1. Sociālās prasmes.....	7
1.1. Sociālās prasmes un to sekmēšana.....	7
1.2. 4-5 gadu veca bērna psiholoģiskais raksturojums.....	10
2. Rotaļdarbība pirmsskolā.....	14
2.1. Rotaļdarbības iedalījums un saturs.....	14
2.2. Rotaļdarbības organizēšanas principi.....	17
3. Empīriskais pētījums par 4-5 gadu vecu bērnu sociālo prasmju sekmēšanu rotaļdarbībā pirmsskolā.....	20
3.1. Pētījuma metodoloģija.....	20
3.2. Empīriskā pētījuma norise.....	21
3.3. Pētījumā iegūtie rezultāti un to analīze.....	27
Secinājumi.....	33
Priekšlikumi.....	34
Literatūras un avotu saraksts.....	35
Pielikumi.....	37

Ievads

Daudzi sociālās attīstības aspekti šķietami ir atkarīgi no bērna temperamenta, taču nozīmīgu lomu jaunā cilvēka progresā veidošanā spēlē apkārtējā vide. Pēdējās desmitgadēs psihologi aizvien vairāk apzinās, ka sociālās prasmes ir iespējams attīstīt un iemācīt un tas ir jādara. Virkne pētījumu apliecinājuši, ka kautrīgi bērni spēj kļūt atvērti, agresīviem bērniem var iemācīt paškontroles spējas un sociāli izolējušies bērni iegūst draugus (Shapiro, 2004). Sociālās prasmes ir būtiskas visās attīstības jomās un šo prasmju veiksmīga apgūšana ir pamatā visai dzīvei – bez sociālajām prasmēm attīstība nav iespējama, cilvēkam nepieciešami kontakti.

Bērni pasaules kārtību apgūst rotaļājoties un sociālās prasmes nav izņēmums. Kā gan citādi jaunajam sabiedrības loceklim apgūt tās likumus un iegūt iemaņas, kas tam būs nepieciešamas ikdienā? Pieklājība, savstarpējā sadarbība, empātija un emociju kontrole – tās ir tikai dažas no prasmēm, kas ieņem svarīgu lomu bērna dzīvē, mijiedarbojoties un eksistējot kopīgā vienaudžu sociumā. Fiziskajā pasaulē apgūtas spējas mūsdienās jāpārnes arī virtuālā vidē – pasaule mums apkārt mainās un indivīdam tai jātiek līdzī, sociālās attiecības un kontakti iespējami arī attālināti.

Tomēr, pastiprināta tehnoloģiju lietošana var palielināt bērnu sociālo atsvešinātību, kas negatīvi ietekmē sociālās un attiecību prasmes. Pie ekrāna pavadītais laiks negatīvi iespaido pirmsskolnieku sociālo prasmju attīstību (Beurkens, 2020).

Atkārtota socializēšanās pēc atsvešinātības no sabiedrības mēdz radīt problēmas arī pieaugušiem cilvēkiem, tāpēc loģiski, ka īpaši būtiski strādāt ar maziem bērniem, kuriem nav šādu prasmju un kuriem tās jāamāca un jāattīsta, lai ievadītu dzīvē. Ikdienas dzīves ritmā pirmsskolai un tās pedagogam ir būtiska nozīme jaunā cilvēka attīstībā un bieži tieši šeit veidojas pirmie sociālie kontakti, izpratne par sabiedrības procesiem un indivīda vietu tajos.

Pirmsskolai noteiktajās vadlīnijās sociālās prasmes tiek izceltas, pedagogiem ikdienā jāsekmē to attīstība. Šis process ir svarīgs, sākot no agras bērnības un šīs prasmes pastāvīgi jāpildinveido. Pirmsskolas mācību programmās ir noteiktas mācību jomas un caurviju prasmes, kas jāsekmē caur dažādām mācību metodēm. Vadošā mācību metode pirmsskolā ir rotaļdarbība, kas vienlaikus būtiski sekmē sociālās prasmes.

Pamatojoties uz visu minēto, tika izvēlēts pētījuma temats - *4-5 gadu vecu bērnu sociālo prasmju sekmēšana rotaļdarbībā pirmsskolā*. Šis ir būtisks temats, jo šo iemaņu sekmīga apguve ir pamatā visai turpmākai dzīvei un spēlē nozīmīgu lomu jaunā sabiedrības locekļa attīstībai tajā un veiksmīgai asimilācijai sociālajā vidē.

Pētījuma objekts: rotaļdarbība pirmsskolā.

Pētījuma priekšmets: sociālās prasmes.

Pētījuma jautājums: kā rotaļdarbībā pirmsskolā sekmē 4-5 gadu vecu bērnu sociālās prasmes.

Pētījuma mērķis: pārbaudīt teorētiskās atziņas, lai rastu atbildi uz pētījuma jautājumu - kā rotaļdarbība pirmsskolā sekmē 4-5 gadu vecu bērnu sociālās prasmes.

Pētījuma uzdevumi:

Teorētiski literatūru par sociālajām prasmēm un to sekmēšana;

Teorētiski analizēt literatūru par bērna psiholoģisko raksturojumu;

Teorētiski analizēt literatūru par rotaļdarbībām pirmsskolā;

Praktiski pārbaudīt teorētiskās atziņas empīriskā pētījumā un analizēt iegūtos rezultātus.

Pētījuma metodes:

Teorētiskās literatūras analīze;

Pedagoģiskā novērošana;

Pedagoģiskā izmēģinājuma darbība;

Skolotāju anketēšana un iegūto rezultātu statistiskā analīze.

Pētījuma bāze: privātā pirmsskolas izglītības iestāde "X", 11 bērni vecumā no 4 - 5 gadiem.

1. Sociālās prasmes

1.1 Sociālās prasmes un to sekmēšana

Katram vecumposmam ir raksturīgs bērna īpašs stāvoklis, kas saistīts ar sabiedrībā pieņemtajām attiecībām. Dažādu vecumu bērnu dzīve ir piepildīta ar atšķirīgu saturu: īpašām attiecībām ar apkārtesošajiem cilvēkiem un īpašu, noteiktam vecumposmam raksturīgu galveno darbību. Sociālās prasmes veido bērna attīstību, sadarbību ar vienaudžiem un pieaugušajiem, iekļaušanos sabiedrībā un apkārtējā vidē.

Sociālās prasmes ir cieši saistītas arī ar mācību prasmēm, jo, piemēram, prasme uzdot jautājumus, atbildēt ir reizē gan sociāla prasme, gan mācību prasme. Tādēļ sociālo prasmju apguvi var uzlūkot par veiksmīgas izglītības ieguves un dzīves karjeras veidošanas pamatu. Prasības sociālo prasmju apgūvē ir atspoguļotas izglītības normatīvajos dokumentos – Latvijas izglītības koncepcijā, valsts izglītības standartos un izglītības programmās (Andersone, 2008).

Sociālās prasmes un iemaņas ir nepieciešamas cilvēkam sociālajā mijiedarbībā. Sociālās prasmes nozīmē savstarpējās kontaktēšanās prasmi, uzvedību, spēju sadarboties un strādāt komandā. Pilnībā šīs prasmes var apgūt uz vietas darba vidē, tātad darbā vai skolā (Andersone, 2004). Pirmsskolnieki šīs prasmes apgūst izglītības iestādē un ģimenē.

“Pirmsskolas izglītības satura īstenošanas mērķis ir zinātkārs, radošs un dzīvespriecīgs bērns, kas dzīvo veselīgi, droši un aktīvi, patstāvīgi darbojas, ieinteresēti un ar prieku mācās, gūstot pieredzi par sevi, citiem, apkārtējo pasauli un savstarpējo mijiedarbību tajā.” Punkts 3.2 tieši attiecas uz sociālo prasmju pilnveidošanu, kas paredz bērna sociālo un emocionālo prasmju, emociju, domu un uzvedības apzināšanu, spēju saprast citus un veidot pozitīvas attiecības kā vienu no pirmsskolas izglītības satura īstenošanas uzdevumiem (MK noteikumi 716, 2018). Šīs nostādnes ir pamatā šodienas pirmsskolas mācību programmai, kura ietver pirmsskolas izglītības satura uzdevumus un mērķus. Liels akcents likts uz bērna sociālajām un emocionālajām prasmēm, kas ietver sevis, savu emociju, domu un uzvedības apzināšanu, spēju saprast citus un veidot pozitīvas attiecības (Skola2030, 2017).

Pirmsskolas izglītības programmā “Kompetenču pieeja mācību saturā jeb” Skola2030, četru līdz piecu gadu vecums atbilst pirmsskolas izglītības programmas 2. pakāpei. Tiek piedāvātas noteiktas sociālās prasmes, kas tiek apgūtas attiecīgā vecumposmā. Sarakstā tiek uzskaitītas prasmes, ko prot bērns, kurš jau apguvis sociālās prasmes šajā vecumā:

- nosauc savu vārdu, uzvārdu, dzimumu;
- stāsta par savu ģimeni;
- atšķir pamatemocijas (prieks, bēdas, dusmas, bailes);

- orientējas izglītības iestādes telpās;
- patstāvīgi veic izvēlas darbības;
- piedalās skolotāja piedāvātā rotaļa darbībā;
- komunicē, sadarbojas un rotaļājas pārī vai nelielās grupās;
- sniedz atbalstu citiem, spēj pieņemt palīdzību situācijās, kad tas nepieciešams;
- prot galda kultūru;
- sakārto savu darba vietu pēc darba;
- izprot vajadzību un pieņem grupas kārtības, drošības noteikums (Pirmsskolas mācību programma Skola2030).

Atkarībā no vecumposma, bērni attīsta savas sociālās prasmes. 4-5 gadu vecumā bērni izprot citu bērnu un pieaugušo emocijas, māc noteikt, kad kāds ir dusmīgs vai apbēdināts. Neizprot abstraktas emocijas kā nožēla, alkātība, pateicība, u.c. Kontrolē savas emocijas dažādos veidos: aizver savas acis un ausis; atsvešina sevi no esošās situācijas; dažreiz spēj pretoties kārdinājumam atbildēt uz ārēju traucējošu kairinājumu. Var izstrādāt pirmās īstās attiecības ar citiem bērniem, jo draugi kļūst ļoti nozīmīgi.

Veids, kā bērni rotaļājas. 3 gadu vecumā viņi parasti spēlējas tuvumā draugiem, nelabprāt dalās ar lietām. 4 gadu vecumā sāk izprast rotaļāšanās būtību kopā. Sāk spēlēties sadarbojoties, joprojām grūti dalīties, bet sāk piedāvāt mantas citiem. Parasti, 5 gadu vecumā izbauda rotaļas ar citiem bērniem, bieži labi sadarbojas un ir īpaši draugi.

Bērni izrāda mazāku fizisko agresiju, nekā jaunākā vecumā. Palielinās verbālā agresija, draudi, kaitināšana, iebiedēšana, lai aizskartu citus bērnus – mazie cilvēki apzinās atraidījuma spēku. Audzēkņi sāk izprast sociālos noteikumus, lomas un rīkoties atbilstoši tām. Bērni labprāt veic kādus pienākumus, piedāvā palīdzību, izprot, ka atkarībā no savas rīcības, var saņemt uzslavu vai rājienu. 4-5 gadu vecumā sāk rasties izpratne par “nejaušu” rīcību vai rīcību “ar nodomu”, bērni vairāk fokusējas uz nodarīto skādi, nevis pāridarītāja nolūkiem. Ap 4 gadu vecumu parādās etniskā apziņa un veids, kā sabiedrībā tiek uztverta konkrēta bērna sociāla grupa. Palielinās spēja lietot iztēli, iztēloties nelāgus atgadījumus, kas var novest pie bailēm un murgiem (APA, 2017).

Dzīvesprasmju kodols ir sociālās prasmes. Sociālo zinību mācību satura apgūvē ir būtiski veicināt pirmsskolas vecuma bērna izziņas attīstību. Būtiska loma ir saskarsmes, sazināšanās un sadarbības prasmju veidošanai. Apgūstot šīs prasmes ar vienaudžiem un pieaugušajiem, bērns sekmīgāk sagatavojas patstāvīgai dzīvei. Pirmsskolas vecuma bērnam pakāpeniski ir jāiemācās sabiedrībā pieņemtie uzvedības modeļi un noteikumi.

Pirmsskolā bērns mācās sadarboties ar vienu vai vairākiem bērniem, lai sasniegtu kopīgu mērķi. Sākotnēji jāakcentē sadarbības prasmju veidošana kopīgās rotaļās, spēlēs,

dramatizējumos. Bērns pauž un aizstāv savu viedokli, mācās uzklaut un pieņemt zināšanai citu uzskatus, pieņemt un realizēt lēmumus, novērtēt procesus un rezultātus. Audzēknis radinās izprast mācību darba ritmu un savu vietu tajā. Pakāpeniski bērns mācās sadarboties grupā: uzklaut citus, cenšas pielāgoties grupas izvirzītai domai un mācās formulēt to, mācās salīdzināt, izvērtēt pāra, grupas darbu pēc sasniegtajiem rezultātiem. Sadarbošanās process dod iespēju bērnam attīstīt saskarsmes un komunikācijas prasmes, kā arī attīstīt personiskās atbildības izjūtu par kopīgā darba rezultātu. Sadarbības prasmju veidošanās procesā bērnu jārosina vērtēt savu un citu rīcību, pamatot savu viedokli (VISC, 2016).

Dažādas ikdienas aktivitātes mācību procesā rada apstākļus, kuros bērns apgūst dzīvei nepieciešamās sociālās prasmes. 1. tabulā tiek uzskaitīts un apkopots sociālās prasmes un to izpausmes.

1.tabula Svarīgākās prasmes, kuras attīstīt bērniņā¹

Nr.p.k.	Sociālā prasme	Prasmju izpausme
1.	Rotaļāšanās ar vienaudžiem	Apgūst sadarbības, komunikācijas, pārrunu, dalīšanās un eksperimentēšanas prasmes
2.	Problēmu risināšana	Apgūst kritisko domāšanu, centību, prasmi nepieņemt neveiksmju priekšā, bet mēģināt no jauna
3.	Emociju izpratne un atpazīšana	Apgūst empātiju, iecietību, izvērtē un mācās noteikt citu emocionālo stāvokli
4.	Būt izpalīdzīgam	Māca iejusties citu ādā, izprast viņu vajadzības un palīdzēt
5.	Impulsu kontrolēšana	Mācās kontrolēt kustību impulsus, plānot savu rīcību, rīkoties secībā vienam pēc otra, reaģēt uz ārējiem apstākļiem, domāšanu no citu personu skatupunkta

Bērnu sociālā attīstība agrā vecumā attīstās strauji. Nonākot pirmsskolas izglītības iestādē, ģimenes robežas izplešas. Bērns nonāk sociālo attiecību pasaulē, piedzīvo dažāda veida cilvēku nodarbošanās un sociālās funkcijas. Individuālam rodas spēcīga vēlme pievienoties pieaugušo dzīvei un kļūt par tās dalībnieku (Белкина, В.Н., 2004).

Bērna personiskās īpašības tiek veidotas aktīvā darbībā - pirmkārt, tajā, kas katrā vecuma posmā ir noteicošā, veido viņa intereses, attieksmi pret darbību un īpašības, kas raksturīgas attiecībām ar apkārtējiem cilvēkiem. Tāpēc viens no galvenajiem uzdevumiem pirmsskolas iestādē ir bērnu uzvedības sociālo prasmju veidošana. Sociālās prasmes diktē bērnu apmācīšanu ētisko vērtību normās un savstarpējo attiecību veidos ar citiem cilvēkiem. Nepieciešams izveidot komunikācijas prasmes, prasmi nodibināt un uzturēt kontaktus,

¹ (<https://www.mother.ly/child/kindergarten-social-skills>)

sadarboties un izvairīties no konfliktsituācijām. Bērniem jā māca uzvedības normas un modeļi, uz kuru pamata turpmāk veidojas ētiskas saziņas formas. Jāpalīdz saprast, cik viegli rodas strīdi, noteikt to iemeslus un prasmi atrast veidu, kā tos pastāvīgi atrisināt (Ведерникова Н.В, Смирнягина Л.А., 2015).

Secinājums.

Iepriekšminētie resursi izceļ būtiskās sociālās prasmes, kuras jāattīsta pirmsskolas vecumā. Dabiskās nepieciešamās prasmes veiksmīgai attīstībai tālākā pusaudžu un pieaugušo vecumā definētas valdības līmenī un pirmsskolas izglītības metodiskajās vadlīnijās. Sociālās prasmes bērniem visefektīvāk attīstīt ar rotaļu palīdzību, apgūstot reālai dzīvei vajadzīgas zināšanas un iegūstot pieredzi. No avotiem izriet, ka audzēkņiem jāļauj pašiem rīkoties un domāt par savu rīcību. Būtiski visos materiālos izceltas komunikācijas, saskarsmes un sadarbības prasmes. No tām izriet iemaņas, kas noder gan pirmsskolā, gan turpmāka dzīvē – līdz pat vecumdienām. Mazotnē apgūtais veido pusaudža un pieaugušā raksturu kā arī definē attīstību – no sociālo prasmju veiksmīgas apguves atkarīga loma sabiedrībā un dzīves gājums. Gandrīz visos avotos minēts, ka pirmsskolā tiek ielikts pamats, lai indivīds sekmīgi iekļautos sabiedrībā un visu augstākminēto prasmju apguve kalpo arī par katalizatoru interesei par pieaugušo pasauli un dzīvi. Bērni attīstās strauji un savā starpā izspēlē un nonāk situācijās, kuras risinās arī pēcāk dzīvē. Pirmsskolnieks savā attīstībā piedzīvo vairākas psiholoģiskās un fiziskās attīstības fāzes un katram no vecumiem raksturīgas apgūstamās sociālās prasmes.

1.2. 4 - 5 gadu veca bērna psiholoģiskais raksturojums

Attīstības psiholoģijā cilvēka dzīvi iedala četros lielos periodos:

- prenatālais periods – no apaugļošanās brīža līdz dzimšanai;
- bērnība – no dzimšanas brīža līdz pubertātes sākumam. Šajā periodā izdala vairākus posmus - zīdaiņa vecumu – pirmais dzīves gads; mazbērna posmu – no 1 līdz 3 gadiem; agrīno bērnību (angļu early childhood) – no 3 līdz 6 gadiem (Latvijā šo posmu dēvē arī par pirmsskolas vecumu); vidējo bērnību (angļu middle childhood) – no 6 līdz 11 gadiem (Latvijā - sākumskolas vecums);
- pusaudža un jaunieša vecums (angļu adolescence) – no 11 līdz 18 gadiem;
- pieaugušā vecums jeb briedums.²

² <https://enciklopedija.lv/skirklis/7374-attistibas-psihologija>

Iepazīstot literatūru, tiek apkopots 4-5 gadu bērnu vecumposmu raksturojumus dažādos iedalījumos (sk. 2. tabulu).

2.tabula 4-5 gadu vecu bērnu raksturojums (Golubina, 2007)

Vecumposma apzīmējums	Vecumposma raksturojums
Pirmsoperacionālā stadija	Bērns darbojas ar materiāliem objektiem, domāšana balstās uz priekšstatu un simbolu izmantošanu, savu viedokli bērns uzskata par vienīgo.
Sīžetiskās lomu rotaļas periods	Virzīta uz saskarsmes formu izzināšanu. Attīstās vajadzību motivējošā sfēra - veidojas vajadzība pēc darbības novērtējuma.
Virzošais posms	Šī posma īpatnība - bērna egocentrisms. Tas nepieļauj citu, atšķirīgu no savējā viedokli. Bērnam piemīt morālais reālisms. Bērns nespēj atšķirt tīšprātību no nejaušības. Noteikumu pastāvēšanu izprot tikai kā nosacījumu, kas pārkāpšanas gadījumā atnes sodu.
Falliskā stadija	Bērnam šajā dzīves posmā rodas pastiprināta interese par paša dzimumorgāniem, viņš iziet cauri dažādām seksuālām izjūtām, kas rodas no pieskaršanās tiem. Šajā stadijā veidojas zēna un meitenes dzimumidentifikācija.
Lokomotorā stadija	Šajā stadijā bērnam veidojas iniciatīva vai vainas apziņa, tas atkarīgs no pieaugušā nostājas pret bērnu. Ja bērna darbība, rotaļāšanās, fantāzija tiek apspiesta, tad bērņā rodas vainas apziņa, kas nākotnē var izraisīt atriebīguma un agresijas veidošanos. Ja pieaugušais bērņā ieklausās, atbild uz jautājumiem, nenoniecina, tad bērņā rodas iniciatīva turpmākai dzīvei.

Analizējot 2. tabulā apkopoto informāciju par 4-5 gadu veca bērna vecumposmu raksturojumu, var secināt, ka nav vienots raksturojums par šo vecumposma īpatnībām. Katrs iedalījums balstās uz kāda konkrēta raksturojoša elementa īpatnībām. Vispusīgai bērna attīstības raksturošanai jāapvieno šie dažādie iedalījumi, jo tie papildina cits citu.

Bērna attīstība ietver gan fizisko, kognitīvo, sociālo un emocionālo attīstību, tādēļ pirmsskolas periods attīstībā ir īpaši nozīmīgs, šajā periodā bērns kļūst izturīgāks, drošāks un spēcīgāks visās jomās.

Fiziski bērns attīstās ļoti strauji, ir aktīvs, pilnveido savas koordinācijas spējas. Bērnus iesaista dažādās sporta nodarbībās, taču ne komandu sporta spēlēs. Bērniem jādod iespēja daudzveidīgām kustībām, vienlaikus kontrolējot procesus, bērniem attīstot paškontroli. Pilnveidojas prasmes un iemaņas koncentrēties uz sīkām lietām un vienlaikus uz vairākām, turpinās acu-roku koordinācijas un acu fizioloģiskā attīstība.

Kognitīvā attīstība primāri saistās ar izziņas procesu un runas attīstību. Psihologi pie kognitīvās attīstības faktoriem pieskaita manipulācijas ar priekšmetiem un saskarsmi ar pieaugušajiem un vienaudžiem, kā arī smadzeņu šūnu nobriešanu un izmaiņām centrālajā nervu sistēmā (CNS).

Bērniem attīstās uztvere un māka veidot lietu kopsakarības - pazīt lietas un situācijas pēc to būtiskajām pazīmēm. Īpaši šajā vecumā jāattīsta redzes uztvere, bērns spēj izdalīt uztveramā priekšmeta informatīvās pazīmes un nodalīt no nebūtiskajām. Atmiņa attīstās no netīšās uz tīšo iegaumēšanu, saglabāšanu un reproducēšanu, bērniem šajā periodā izteiktāka ir pazīšana. Pirmsskolas vecumā būtiski attīstās runa. Strauji pieaug vārdu krājums, tiek apgūtas gramatiskās formas un jauni, abstrakti jēdzieni. Bērns mācās izprast cita cilvēka domas un runas iekšējo loģiku. Šajā vecumā bērni ir emocionāli neapvaldīti. Raksturīgas diametrāli pretējas jūtu izpausmes - bērni var būt dusmīgi un līdzjūtīgi, vienlaikus zaudēt savaldīšanos un palīdzēt kādam. Indivīds var izjust vainas apziņu un meklēt attaisnojumu.

Visu iepriekšminēto procesu attīstība ir saistīta ar rotaļdarbību, psihologi atzīst, ka tieši rotaļas un spēles ir viens no galvenajiem attīstības virzītājiem. Pirmsskolas vecuma bērni šajā vecumā lielu daļu laika pavada rotaļās (Svence, 1999; Kalvāns, 2018;).

Bērni iemācas tad, kad process ir aizraujošs. Iespējams, tas saistīts ar bērnu palielinātu motivāciju jautrā vidē. Rotaļu mācību process atšķiras no citām mācību metodēm, jo bērni ir motivētāki un uztver informāciju un zināšanas no nodarbēm, kuras ir interesantas (Gillibrand, Lam, O'Donnell, 2016).

Bērnu attīstības pamati ir nemainīgi, taču izglītības sistēmas paradigmas mainās līdzīgi bērnu arvien ātrākai intelektuālai un garīgai attīstībai. Pirmsskolnieki ātrāk apgūst zināšanas nekā iepriekšējās paaudzes, turklāt būtiskās prasmes atšķiras no tām, kas bija svarīgas pirms pāris dekādēm. Attiecīgi mainās arī vērtību sistēma un bērni kļūst pašnoteiktāki un prasīgāki. LU profesore Dr. paed. Zanda Rubene: *Mēs vēl joprojām gribam bērniem pateikt, kas viņiem ir jāgrib. Taču šie bērni paši zina, ko grib* (Elektroniskais žurnāls "Vecākiem", Nr.16, 2017., 2). No šī izriet bērnu spēja strauji mainīties, reaģēt un apstrādāt informāciju, mazāka ir spēja koncentrēties un fokusēt uzmanību. Bērni ir atvērtāki, konkurētspējīgāki, piedzīvojumus alkstoši un ziņkārīgāki, nekā iepriekšējā paaudze (Elektroniskais žurnāls "Vecākiem", 2017).

Secinājums.

Apkopojot iegūto literatūru, tiek secināts, ka attīstot sociālās prasmes, pedagogam jāņem vērā bērna fizioloģiski mentālās attīstības pamatnostādnes, tomēr mūsdienās bērni mēdz attīstīties straujāk, tāpēc jāvērtē katra indivīda īpašības. 4-5 gadu vecums ir tas, kurā būtiski pieaug bērna attīstības tempi attiecībā pret 1-3 gadu vecumu. Vēlmju, prasmju, uzvedības kopums arvien vairāk sāk atgādināt to, kas būs aktuāls arī pieaugušo vecumā. Vienlaikus,

galvenais ceļš uz attīstību ir pieaugušajiem neraksturīgs – rotaļas un spēlēšanās. Speciālisti ir vienisprātis, ka šīs nodarbes dod galveno grūdienu jaunā cilvēka mentālajā un fiziskajā progresā, jo smadzeņu attīstība notiek visos virzienos. Pēc dažādiem resursiem secināms, ka mūsdienās attiecībā pret vēsturi, bērnu attīstība notiek arvien straujāk, tomēr bērni joprojām attīsta savu dzīvesziņu un sociālās prasmes rotaļājoties, tāpēc šīs darbības pirmsskolā ir īpaši svarīgas.

2. Rotaļdarbība pirmsskolā

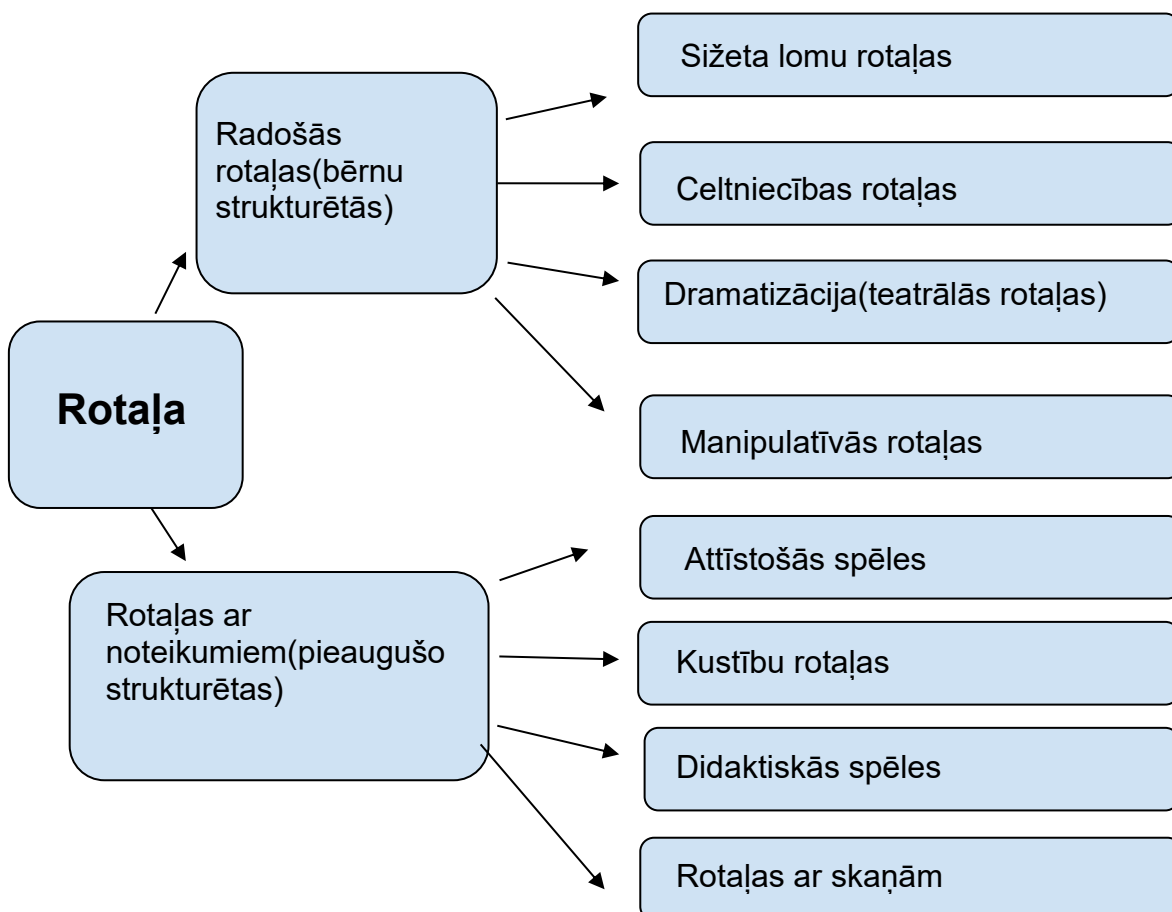
2.1. Rotaļdarbības iedalījums un saturs

Rotaļa, bērns un bērnība ir nedalāmi jēdzieni. Rotaļa ir pirmsskolas vecuma bērna dzīvesveids. Rotaļā viņš rada savu domu, jūtu un izjūtu pasauli - viņš domā, sacer, salīdzina, runā, izdomā, izpildot lomu, priecājas, skumst, smejas un dusmojas. Viņš rotaļā mācās, strādā, vēro, zīmē, eksperimentē, gatavo rotaļlietas. Rotaļa viņu nodarbina (Dzintare, Stangaine, 2007).

Iepriekšējā nodaļā apskatīts, kā dažādas sociālās prasmes attīsta personīgās īpašības, rotaļdarbība ir veids, kā šīs prasmes apgūt. Tā kā rotaļdarbību mērķi ir dažādi, arī to veidi ir dažādi un nepieciešams tās iedalīt. Bērnu rotaļas ir daudzpusīgas, tāpēc grūti noteikt pamatojumu to klasifikācijai. Katrā rotaļas teorijā tiek piedāvāti tie kritēriji, kuri atbilst konkrētās rotaļas koncepcijai (Stangaine, 2014). Tiek apkopots rotaļu iedalījumu vairāku speciālistu skatījumā:

1. Dziļi un zinātniski pamatoti rotaļas iedala Ž.Piažē. Pēc psihologa ieskatiem, bērns ar rotaļas palīdzību rada saikni un līdzsvaru starp organismu un vidi. Rotaļas attīstībā speciālists izdala trīs komponentus: vingrinājumus, simbolus un noteikumus.
 - Sensomotoriskās jeb vingrinājumu rotaļas, kuras parādās dzīves pirmajos mēnešos.
 - Simboliskās rotaļas, pārnesot darbības uz jaunu priekšmetu (bērns brauc ar "auto", bet pēc tam liek to darīt rotaļu lācītim). Simboliskā rotaļa ir tīras egocentriskas domāšanas paraugs.
 - Rotaļas ar noteikumiem, kuras parasti parādās aptuveni četrus gadus vecumā. Noteikumi rodas spontāni vai tiek mantoti no vecākas paaudzes. Izpaužas sensorisko kustību elementi saistībā ar indivīda sacensību (Dzintare, Stangaine 2004).
2. D.Elkoņins rotaļas iedalījis 5 grupās.
 - Priekšmetiskās rotaļas - piemēram, bērns ar kociņu ķemmē lellei matus.
 - Sižetu-lomu rotaļas - bērns atdarina pieaugušo darbību noteiktās attiecībās. Šādās rotaļās veidojas visi intelektuālie procesi un attīstās griba.
 - Rotaļas ar noteikumiem - piemēram, "Pēdējais pāris ārā", "Sunīši", u.c.
 - Režisora rotaļa - bērns izspēlē sižetu ar rotaļlietu palīdzību un vienlaikus ir gan aktieris, gan režisors.
 - Didaktiskās rotaļas - bērns veic noteiktu mācību uzdevumu (Golubina, 2007).

Bērnu pašradīto rotaļu dēvē par bērnustrukturētu rotaļu. Pieaugušo parādītas rotaļas bērniem un kurām, iespējams, vajag vecāku vai skolotāju atbalstu, attiecas uz pieaugušo strukturētām rotaļām (Stangaine, 2014). Pirmsskolā rotaļu klāsts ir ļoti plašs un rotaļu iedalījuma praksē var izdalīt divas lielas rotaļu grupas, kas iedalās vēl sīkāk apakšgrupās (skat. 1. attēlu).

1.attēls Rotaļu iedalījums (Stangaine, 2014.)

Lomu rotaļā bērns patstāvīgi kļūst par subjektu un savas darbības saimnieku, radoši attēlojot citu ļaužu darbības, ko vērojis, dzirdējis un īpaši tās, kurās ir piedalījies. Psihologi un pedagogi ar lomu rotaļām saprot tās imitācijas rotaļas, kurās bērns atsauc atmiņā un atveido sev svarīgus notikumus, kas ietekmējuši viņa prātu un jūtas un kas kalpo par paraugu lomai (Dzintere, Stangaine, 2007).

Lomu spēlēs bērns iepazīst cilvēku savstarpējās attiecības, izprot, ka katram ir savas tiesības un pienākumi. Apgūst dažādus attiecību modeļus (Stangaine, 2014).

Celtniecības rotaļās bērni būvē struktūras, kas attīsta emocionāli un māca prasmi regulēt savu uzvedību, audzina gribu un māca veidot attiecības ar vienaudžiem. Progresē bērnu vērīgums, atmiņa, domāšana un radošā iztēle (Sīle, Volkova, 2011).

Konstruēšanas materiāli un komplekti rada bērna darbību, izdomu un prasmi dažādot savas celtnes; padziļina zināšanas, prasmes par ģeometriskajām formām, to telpiskajām attiecībām.

Ir dažāda veida celtniecības materiāli:

- konstruktori un Lego komplekti, kuru atsevišķās detaļas var savienot;
- dažāda izmēra un formu celtniecības materiāli jeb “kluči” - kubi, plāksnes, prizmas, piramīdas, u.c.;
- liela izmēra vidi veidojošie priekšmeti jeb moduļi - dažādas ģeometriskās formas, veidotas no saplākšņa, plastmasas, porolona, vai ar audumu apšūtas kartona kastes (Dzintere, Stangaine, 2007).

Teatrālās rotaļas sīkāk iedala dramatisācijas un režisora rotaļās. Dramatisācijas rotaļās ir iesaistīti literāri varoņi un atšķirībā no lomu spēles, ir zināms konkrēts sižets, maz improvizācijas. Režisoru rotaļās bērns uzņemas spēļu komplekta vadību un pats ir sižeta noteicējs, kas reizēm atvieglo uzdevumu, jo nav jāseko konkrētam scenārijam (Dzintere, Stangaine, 2007).

Didaktiskās rotaļas ir mācību metode, kura īsteno izzinošo mācību un aizraujošo rotaļu īpašības. Tās pirmsskolniekiem atvieglo pāreju no vienas darbības uz citu un ļauj vieglāk uztvert zināšanas un veidot sapratni par apkārtējo pasauli. Didaktiskās rotaļas bērniem veido noteiktu attieksmi pret vides procesiem, dabu, priekšmetiem, padziļina zināšanas par dzimto vietu un citiem cilvēkiem, viņu etnisko piederību un nodarbošanos (Buboviča, 2014). Didaktiskajās spēlēs ir zināmi noteikumi, kas jāievēro. Svarīgs šo spēļu aspekts ir noteikta rezultāta sasniegšana. Didaktisko spēļu spēlēšanā apgūtās kompetences sevī ietver uzcītību, kritisko domāšanu un spēju riskēt. Didaktiskās spēles ir efektīvs instruments pamata kompetenču apguvei. Dalība rotaļās attīsta emocionāli un motivācijas spējas.

Svarīgākās apgūstamās kompetences ir šādas:

- komandas darbs, veidošana un līdera dotību attīstīšana;
- sadarbība un komunikācija, aktīva klausīšanās, argumentācija, jautājumu uzdošana, kritikas izteikšana un pieņemšana, konfliktsituāciju risināšana;
- laika plānošana un organizēšana, prioritāšu noteikšana, darba plānošana;
- citas analītiskās prasmes, kas iekļauj mērķu uzstādīšanu, kritisko domāšanu, u.c. (Kaszковиak, 2017).

Rotaļas ar skaņām palīdz bērniem skaņu jomā izpētīt pasauli. Šī muzikālās darbības forma ir aizraujošs veids, kā attīstīt muzikalitāti, improvizācijas pamatus un vēlāk veikt pirmos mēģinājumus mutiskajā vai elementāri instrumentālajā komponēšanā (Brice, 2011).

Secinājums.

Apkopojot nodaļu, var secināt, ka bērniem rotaļāšanās ir galvenais pasaules izziņas un lietu kārtības apgūšanas veids. Rotaļājoties, bērni iepazīst sevi, citus un procesus un likumsakarības, kas valda fiziskajā pasaulē un sabiedrībā, darbību izpausmē un cilvēku uzskatos. Lai arī rotaļas tiek klasificētas pēc to veida, to daudzveidība nozīmē, ka arī to veidi pēc speciālistu ieskatiem ir visdažādākie. Rotaļu divi lielākie novirzieni ir bērnu strukturētās un pieaugušo vadītās rotaļas. To sīkāks iedalījums parāda, ka lielākā daļa rotaļu imitē pieaugušo pasauli, tāpēc likumsakarīgi secināt, ka ar tām bērni apgūst sabiedrības likumus. Tāpat, bērni attīsta sevi kā personības – attīsta savas psiholoģiskās īpašības, domāšanu, uztveri, vērīgumu, muzikālās īpašības u.c.

2.2. Rotaļdarbības organizēšanas principi

Pirmsskolā mācību procesu paredzēts organizēt integrētā rotaļnodarbībā visas dienas garumā, un tā ietver gan pedagoga mērķtiecīgi organizētu, gan netieši vadītu rotaļdarbību, gan bērnu brīvu rotaļāšanos. Darbošanās un mācīšanās katru dienu notiek gan telpās, gan ārā. Vadlīnijās paredzēts, ka bērniem tiek dota iespēja mācīties iedziļinoties un ar prieku, domāt un praktiski pētīt, sadarboties, apgūt zināšanas un prasmes un pašiem prast tās novērtēt. Skolotājs mācīšanās procesā piedāvā daudzveidīgus uzdevumus un atbalstošus mācību līdzekļus – spēles, konstruēšanas materiālus, rotaļlietas, attēlus, kas ļauj bērnam vingrināties, kļūdīties un modelēt savu darbību, nesteidzinot pabeigt iesākto un katram pašam paplašināt savu pieredzi (Skola2030, 2017).

Plānojot rotaļnodarbības, skolotājam atbilstoši mācību programmai jāparedz mērķi un uzdevumi (tie var būt arī formulēti kā sasniedzamie rezultāti), jāizvēlas efektīvākās mācību metodes un metodiskie paņēmieni, jāatlasa mācību līdzekļi un materiāli. Katra rotaļnodarbība jāplāno tā, lai bērns caur emocionālu pārdzīvojumu un ar praktisku darbošanos apgūtu jaunas zināšanas un prasmes. Katrā rotaļnodarbībā jāpiedāvā aktivitātes, kas sekmē bērna domāšanu un attīsta valodu. Domāšanas attīstībai ieteicami uzdevumi, kuros bērnam ir iespēja pašam plānot darba secību, ir iespēja izvēlēties materiālus, tehnoloģiju, pielietojuma iespējas.

Pedagoģisko procesu organizē tā, lai ikviens bērns būtu ieinteresēts un aktīvi darbotos, gūtu zināšanas un izpratni. Audzēkņiem jāapgūst jaunas prasmes, jāveido attieksmju un vērtību sistēmu, jāattīsta domāšanas un radošās spējas. Rotaļdarbībām jāveicina sadarbības prasmes, jāattīsta paškontrolē un jādod iespēja bērnam pārliecināties par gūto zināšanu pielietojumu praksē. Organizējot mācību procesu, jārada tāda vide, kurā bērni jūtas labi. Jāizmanto metodes, kuras palīdz bērniem mācīties, izmantojot visas maņas, dod iespēju darboties; sekmē bērnu un

pedagoga sadarbību - skolotājs kļūst par pedagoģiskā procesa līdzvērtīgu dalībnieku, konsultantu un novērotāju. (VISC, 2016)

Pirmskolā kā galvenā darba forma tiek izmantota rotaļa. Tās saturs, izveides principi, tajās iekļautās tautas mūzikas, pasaku, lietišķās mākslas savstarpējā saistība, nodrošina pedagoga un bērna saskarsmi un sadarbību, ir būtiskākais bērna audzināšanā (Špona, Čehlova, 2004).

Lomu rotaļās izpaužas bērna vēlme attēlot, pašapliecināties un iegūt zināšanas. Lomu rotaļās bērni iedzīvojas kādā dzīves situācijā. Pirmsskolas pedagogs rada apstākļus rotaļas attīstībai, izraisa interesi par reāliem dzīves procesiem. Četru gadu vecumā bērniem māca imitēt profesiju darbības, piemēram, pārdevējs veikalā. Audzinātāja periodiski demonstrē vienkāršus sižetus ar pāris audzēkņiem (Dzintere, 1984; Dzintere, Stangaine, 2007). Strādājot ar piecgadīgiem bērniem, pedagoga uzdevums ir ievadīt viņus sarežģītākā lomu rotaļu organizācijas uzbūvē. Bērniem jāveido spēja mijiedarboties un diferencēt savu uzvedību atkarībā no citu partneru lomām un demonstrēt viņiem savu jauno lomu rotaļas laikā (Михайленко. Короткова, 2009).

Režisoriskajās rotaļās ietilpst rotaļas ar leļļu teātri un sīko rotaļlietu komplektiem. Darbojošās personas ir bērni, kuri ar lellēm attēlo noteiktas ainas. Viņi vada lelles un attēlo to kustības, runu un intonāciju (Dzintere, Stangaine, 2007).

Celtniecības rotaļa attīsta bērnus emocionāli un iemāca veidot pozitīvas attiecības ar vienaudžiem, kā arī veido prasmi regulēt savu uzvedību un audzina gribu. Šīs rotaļas attīsta bērna vērīgumu un atmiņu, domāšanu, radošo iztēli un gribu. Rotaļa kļūst bērnam par efektīvu līdzekli (Sīle, Volkova, 2011).

Kustību rotaļai ir noteikts mērķis un noteikumi, kas bērniem ir jāievēro, lai tiktu sekmēta viņu vispusīga attīstība. Tomēr šie noteikumi netraucē realizēties bērna brīvībai un radošumam, jo skolotāja bērnu virza, iesaka, kas konkrētā brīdī ir jādara, bet veids, kā to labāk izdarīt, paliek bērna ziņā. Vērojot bērna izpaušanos rotaļā, var secināt, kāds ir viņa attīstības līmenis, pasaules redzējums un uztvere. To analizējot, skolotāja var izvēlēties atbilstošāko metodiku darbā ar bērniem (Dzalbe, 2017).

Didaktisko spēli nepieciešams precīzi sastādīt un organizēt, pirms tam skolotājam noformulējot spēles mērķi. Spēles mērķis tiek sastādīts, pamatojoties uz šādiem jautājumiem:

- kādas zināšanas un prasmes skolēni apgūs didaktiskās spēles laikā?
- kuram spēles posmam jāpievērš vislielākā uzmanība?
- kādi audzinošie mērķi tiks sasniegti didaktiskās spēles laikā?
- cik skolēnu piedalīsies spēlē?
- kādi didaktiskie materiāli būs nepieciešami? cik ilgi tiks spēlēta spēle?

- kā nodrošināt visu skolēnu dalību spēlē? (Buboviča, 2014)

Secinājums.

Secinājumā tiek norādīts, ka sociālās prasmes pirmsskolā iespējams attīstīt, izmantojot rotaļu kā galveno pedagoģiskā procesa organizācijas veidu. Balstoties uz literatūru par sociālo prasmju attīstību un rotaļu ietekmi uz to, pedagogam ir iespēja izstrādāt metodisko materiālu - ieteicamo rotaļu sarakstu katrai sociālai prasmei, ņemot vērā gan prasmju raksturojošos faktorus, gan rotaļu specifiku. Rotaļa ietver ļoti plašas iespējas bērna audzināšanā un attīstībā, no kā izriet, ka organizējot pedagoģisko procesu pirmsskolā un ņemot vērā bērna vajadzības, pedagogam var būt iespēja nodrošināt sociālo prasmju attīstību rotaļu darbībā. Iesaistīti bērni, kuri aktīvi darbojas, apgūst nepieciešamās sociālās prasmes.

3. Empīriskais pētījums par 4 - 5 gadu vecu bērnu sociālo prasmju sekmēšanu rotaļdarbībā pirmsskolā

3.1. Pētījuma metodoloģija

Iepazīstot un analizējot teorētisko literatūru, tiek veikts empīriskais pētījums.

Empīriskajam pētījumam izvirza priekšmetu, objektu, jautājumu, mērķi, kā arī izvēlas pētījuma metodes, veido pētījuma plānu un izvēlas pētījuma bāzi.

Pētījuma priekšmets - sociālās prasmes.

Pētījuma objekts - rotaļdarbība pirmsskolā.

Pētījuma jautājums - kā rotaļdarbība pirmsskolā sekmē 4 - 5 gadu vecu bērnu sociālās prasmes?

Empīriskā pētījuma mērķis – pārbaudīt teorētiskās atziņas, lai rastu atbildi uz pētījuma jautājumu kā rotaļdarbība pirmsskolā sekmē 4 - 5 gadu vecu bērnu sociālās prasmes.

Pētījuma metodes:

- Pedagoģiskā novērošana;
- Pedagoģiskā izmēģinājumdarbība;
- Skolotāju anketēšana.
- Statistiskā analīze

Pedagoģiskā novērošana – nepastarpināta pedagoģiskā procesa iepazīšana reālā vidē, piemēram, ārpusnodarbību laikā, pastaigās. Tiek pierakstīti precīzi dati un veikta objektīva pedagoģiskā analīze. Ar novērošanu pedagoģiskajos pētījumos var panākt dažādus mērķus. To var izmantot kā hipotēžu veidošanas informācijas avotu, pārbaudīt informāciju, kas iegūta ar citām metodēm, ar novērošanas palīdzību var iegūt papildus informāciju par pētāmo objektu (Кушнер Ю.3., 2001). Pētījumā darba autore vēlas izpētīt attiecīgus kritērijus - sociālās prasmes, kādas ir 4 - 5 gadu veciem bērniem, tādējādi pētījumā tiek pielietota *daļēji strukturēta novērošana*. Daļēji strukturēta novērošana - novērošana, kurā pētnieks jau iepriekš sagatavo sarakstu ar noteiktām tēmām, izpētes jautājumiem vai kritērijiem (Pētniecības skaidrojošā vārdnīca). Šis pētījuma novērošanas veids tika izvēlēts, jo ir efektīvs un pētījums nav ne pārāk konkrēts, ne vispusīgs.

Pedagoģiskā izmēģinājumdarbība – aktīva pētnieka līdzdarbība pedagoģiskajā procesā ar mērķi atklāt likumsakarības un izmainīt esošo praksi. Šāda izmēģinājumsdarbība ir zinātniski pamatota un pārdomāta pedagoģiskā procesa organizācijas sistēma, mērķēta uz jaunu pedagoģisko zināšanu atklāšanu, kā arī iepriekš izstrādātu zinātnisko hipotēžu (pētījuma jautājuma) un pieņēmumu pārbaudi un pamatošanu (Кушнер Ю.3., 2001). Pētījuma gaitā tika

realizētas dažādas rotaļdarbības, kas, balstoties uz teorētiskajām atziņām, sekmē bērnam sociālās prasmes.

Anketēšana ir cilvēku grupas viedokļu vai pieredzes noskaidrošana, uzdodot tiem jautājumus (Oxford Dictionary).³ Šī pētījuma metode tika izvēlēta, jo tā dod iespēju īsā laikā saņemt respondenta atbildes uz izstrādātajiem jautājumiem attiecīgo jomu izzināšanai. Respondenti tika informēti par aptaujas nepieciešamību pētnieciskajam darbam.

3.2. Empīriskā pētījuma norise

Empīriskais pētījums sastāv no vairākiem posmiem:

1. Kritēriju izstrāde, ideju kataloga izveide;
2. Pedagoģiskā novērošana un bērnu raksturojuma izveide;
3. Pedagoģiskā izmēģinājumdarbība;
4. Atkārtots pedagoģiskais novērojums;
5. Privātās izglītības iestādes “X” pedagoga anketēšana;
6. Pētījumu rezultātu analīze.

Izrietot no teorētiskās daļas 1. tabulā apkopotajām sociālajām prasmēm, tika izstrādāti kritēriji un to rādītāji (sk. 3.tabulu).

3. tabula Sociālo prasmju rādītāju raksturojums

Kritērijs	Rādītāji		
	Augsts	Vidējs	Zems
<i>Rotaļšanās ar vienaudžiem</i>	Patstāvīgi pēc savas vēlmes spēj sadarboties, komunicēt, veidot pārrunas ar vienaudžiem, dalīties ar mantām.	Pēc pedagoga vai citu bērnu aicinājuma veido kontaktu ar vienaudžiem vai dalās ar mantām.	Nespēj veidot kontaktu ar vienaudžiem.
<i>Problēmu risināšana</i>	Spēj kritiski domāt, censties un nepiekāpties neveiksmju priekšā, bet mēģināt atkal no jauna.	Izprot neveiksmju cēloņsakarību, bet turpina darboties pēc pedagoga vai vienaudža mudinājuma.	Viegli piekāpjas grūtību priekšā un neturpina iesākto.
<i>Emociju izpratne un atpazīšana</i>	Ir empātisks, iecietīgs, spēj izvērtēt un noteikt savu un citu emocionālo stāvokli.	Spēj noteikt savu un citu emocionālo stāvokli.	Neizprot emociju būtību

³ <https://www.lexico.com/definition/survey>

<i>Būt izpalīdzīgam</i>	Patstāvīgi izprot situāciju un palīdz citiem.	Reizēm sniedz palīdzību vai pēc pedagoga/vienaudža lūguma.	Neizprot situāciju, nepalīdz citiem
<i>Impulsu kontrolēšana</i>	Kontrolē savas kustības, ievēro savu kārtu, plāno savu rīcību.	Reizēm vai pēc pedagoga atgādinājuma ievēro savu kārtu un plāno savu rīcību.	Nespēj sagaidīt savu kārtu, ir neprognozējams

Pēc izvirzītajiem kritērijiem tika veikta bērnu novērošana. Sociālo prasmju rādītāji vērtēti 3 punktu sistēmā:

- Augsts rādītājs – sociālā prasme ir izveidota atbilstoši vecumposmam, 3 punkti;
- Vidējs rādītājs – sociālā prasme izveidojusies daļēji, bet ir pamatiemaņas to pozitīvai sekmēšanai, 2 punkti;
- Zems rādītājs – sociālā prasme nav izveidojusies atbilstoši vecumposmam, nav pamatiemaņas to pozitīvai sekmēšanai, 1 punkts.

No tā izriet, ka bērnam kopējais maksimālais skaits var būt 15 punkti un minimālais 5 punkti. Katram kritērijam maksimālais punktu skaits – 33 punkti un minimālais 11 punkti.

Pētījums norisinājās 3 mēnešus, sakarā ar valstī notiekošo apmeklējums bija mainīgs. Šī pētījuma mērķis bija fiksēt vispārīgu tendenci par sociālo prasmju sekmēšanu rotaļdarbībā, tādēļ šis bērnu mainīgais skaits neietekmēja pētījuma rezultātus.

Pētījumā tika vēroti privātās pirmsskolas izglītības “X” 11 vecākās grupas bērni, 3 zēni un 8 meitenes un anketēti 10 skolotāji. Bērni tika vēroti dažādās situācijās visas dienas garumā: rīta cēlienā, integrētajās nodarbībās, pastaigās, vakara cēlienā. Jāpiesaka, ka darba autore šajā grupā strādā kopš šā mācību gada oktobra mēneša, tādejādi bija jau iepazinusi bērnus un varēja veikt padziļinātāku novērošanu. Personīgo datu drošības dēļ bērnu vārdi pētījumā tiek mainīti.

Zane - grupā vecākā. Komunikabla, spēj rast kontaktu gan ar bērniem, gan pieaugušajiem, ar izteiktu līderības izjūtu. Augstas prasības pašai pret sevi, tomēr prot rast kompromisu vajadzīgās situācijās. Labi socializēta.

Liene - Grupā ļoti ietekmējas no Zanes, jo ir labākās draudzenes, cenšas viņu atdarināt, tomēr pati pēc būtības ir klusa un kautrīga. Mājās sarunvaloda - krievu, līdz ar to pirmsskolas izglītības iestādē reizēm grūtības sagādā latviešu valoda.

Valērija - ļoti aktīva, radoša meitene. Spēj par sevi pastāvēt un aizstāvēt savu viedokli. Vecāki dzīvo šķirti, kas reizēm rada sakāpinātas emocijas, kas pārvēršas agresijā pret pārējiem grupas biedriem.

Elizabete - ir runas traucējumi, kas sagādā grūtības komunikācijā. Mājās ir visatļautība, kā rezultātā grupas dzīvē nespēj dalīties ar bērniem. Elizabete nespēj rast kontaktu ar bērniem, vēlas būt tikai pieaugušā klātbūtnē.

Nora - grupā ir konkrēti bērni ar kuriem jūtas ērti un spēj atvērties. Ļoti saasināti uztver komentārus par izskatu. Sāk veidoties runas traucējumi, jo tiek lietots aizvien vēl māneklītis.

Natālija - aktīva, komunikabla, radoša personība. Patīk pamācīt citus bērnus, iezīmējas līdera īpašības, kas veicina reizēm konkurenci ar Zani, tomēr kopumā ļoti draudzīga ar visiem.

Anete - klusa, kautrīga, ļoti sapņaina. Spēj noturēt nelielu uzmanību nodarbībās. Labākā komunikācija veidojas ar Noru.

Paija - aktīva, fantāzijas bagāta meitene. Ļoti patīk sevī uzkurināt emocijas tādā veidā spekulējot ar skolotājiem, lai panāktu savu. Nodarbībās grūti koncentrēties darbam.

Rihards - izteikta matemātiskā domāšana. Vēlas komunicēt ar konkrētiem cilvēkiem. Konfliktsituācijas risina ar agresiju - sitot, sperot. Ja lietas nenotiek pēc Riharda vēlmēm, tad viņš iespītējas pret visu grupu.

Aleksandrs - aktīvs, aizrauj sportiskas nodarbes. Ir runas traucējumi, stostās kā rezultāta ir komunikācijas problēmas, mazs vārdu krājums. Reizēm izrāda agresiju. Ļoti neliela uzmanības noturība.

Jurijs - grupā pievienojies tikai janvārī. Latviešu valodu nezina, līdz ar to ir valodas barjera un nespēj komunicēt ar saviem vienaudžiem. Grupā vēl aizvien jūtas nedroši, neizprot dienas ritu, atdarina bērna darbības. Patstāvīgi nespēj izdomāt turpmākās darbības. Ir grūtības ar pašapkalpošanās iemaņām.

Lai iegūtu atbildi uz izvirzīto pētījuma mērķi, kā rotaļdarbība pirmsskolā sekmē sociālo prasmju apguvi un pamatojoties uz sākotnējo novērošanas informāciju, tika izveidots rotaļu ideju katalogs (sk. 5.tabulu).

5.tabula Rotaļu ideju katalogs

Rotaļa	Rotaļas uzdevumi	Pielikums
<i>Kustību rotaļas "Labrīt!"</i>	Veicināt bērna emocionālo stāvokli; Attīstīt vēlmi iesaistīties aktivitātēs.	Nr. 1
<i>Spēle "Emociju bumba"</i>	Rosināt atpazīt emociju un spēt atdarināt to; Veicināt emocionālo stāvokļa stabilitāti; Veicināt savstarpēju sadarbību.	Nr. 2
<i>Tautas rotaļa "Cisu maiss"</i>	Veicināt savstarpēju sadarbību; Attīstīt vēlmi iesaistīties aktivitātēs; Attīstīt spēju patstāvīgi rast risinājumu.	Nr. 3
<i>Sižeta lomū rotaļa "Ārsti"</i>	Veicināt bērnam sagaidīt savu kārtu; Attīstīt spēju patstāvīgi rast risinājumu; Veicināt pārliecību par sevi.	Nr. 4
<i>Didaktiskā rotaļa "Kaimiņ, pūt!"</i>	Attīstīt spēju sagaidīt savu kārtu; Veicināt sadarbības prasmes; Nostiprināt uzmanību.	Nr.5

<i>Sižeta lomu rotaļa “Ugunsdzēsēji – glābēji”</i>	Veicināt sadarbības prasmes; Rosināt pārliecību par sevi; Veicināt kritisko domāšanu; Veicināt rūpes par citiem.	Nr. 6
<i>Celtniecības rotaļa “Putnu būris”</i>	Attīstīt spēju patstāvīgi rast risinājumu; Veicināt kritisko domāšanu	Nr. 7
<i>Režisoriskā rotaļa “Meža dzīvnieki”</i>	Veicināt vēlmi sadarboties ar vienaudžiem; Rosināt ieklausīties citos, pieņemt cita viedokli, idejas, rast kopīgu risinājumu; Atbalstīt grupas biedru.	Nr. 8
<i>Didaktiskā rotaļa “Mārīte lido”</i>	Attīstīt spēju rast patstāvīgi risinājumu; Rosināt pārliecību par sevi.	Nr. 9
<i>Ritma rotaļa “Kociņi”</i>	Rosināt sadarbību ar vienaudžiem; Veicināt domāšanu	Nr. 10

Rotaļas no ideju kataloga tika izmantotas divu mēnešu tematu ietvaros, dažādos dienas momentos. Uzsākot pedagoģisko izmēģinājumdarbību, skolotāja grupā raisīja pozitīvu gaisotni, ievēroja katra bērna individualitāti, sniedza no savas puses palīdzību, atbalstu un ievēroja profesionalitāti.

Lai iedrošinātu bērnus un gūtu lielāku piederību grupai, bērni apguva jaunu kustību rotaļu “Labrīt!”, kas tik realizēta katru rītu iesākoties rīta aplim. Bērni šo kustību rotaļu apguva ļoti ātri. Bija novērojams nākamajos rītos, ka bērni, īpaši Elizabete, Nora, Jurijs, ienākot uz grupu jūtas neveikli, atstumti, bet pēc rīta kustību rotaļas ir krietni atvērtāki un iesaistās tālākā darbībā.

Nedēļas temata ietvaros par emocijām, tika izspēlēta spēle *Emociju bumba*. Izmantojot attēlus, spēles laikā bērnus iepazīstināja ar dažādām emocijām, attīstot spēju tās atpazīt. Vairākas emocijas radīja neizpratni – *pārsteigts, izbrīnīts*. Pārrunājot ar bērniem šīs divas emocijas, tika noskaidrots, ka pārsteigums ir emocionāls stāvoklis, ko raisa pēkšņš un negaidīts notikums. Izbrīns rodas, piedzīvojot ko nesaprotamu, dīvainu, negaidītu rezultātu. Valērija par emociju *izbrīnīts* stāstīja: *jutos izbrīnīta, ka mani no dārziņa izņēma vecmāmiņa, nevis mamma*. Redzot bēdīgas emocijas attēlu, Zane to atpazīna un atklāja, ka ir apbēdināta par mammas prombūtni komandējumā. Jurijs neuztvēra spēles būtību, lai arī tās noteikumi tika paskaidroti dzimtajā valodā. Redzot attēlu, bērns nespēja identificēt emociju. Minētā rotaļa parāda, ka vairāki bērni spēj sasniegt augstu līmeni noteiktajos kritērijos.

Gadskārtu svētkos *Meteņos* bērni iepazīna latviešu tautas tradīcijas, tajā skaitā tautas rotaļu *Cisu Maiss*, kura raisīja prieku. Iepazīstot un uzsākot spēli, bērni vēlējās mainīties tikai ar saviem draugiem. Viens no spēles mērķiem ir veicināt savstarpējo sadarbību. Ar bērniem tika pārspriests, ka jāmainās ar jebkuru bērnu. Vairākas reizes izspēlējot rotaļu, tas tika ievērots. Tas rāda, ka tika sasniegts mērķis attīstīt sadarbības prasmes.

Pedagoģiskajā izmēģinājuma darbībā izspēlēja sižeta lomu rotaļas: *Ārsti un Ugunsdzēsēji – glābēji*. Šīm rotaļām tika sagādāta apjomīga materiālā bāze: ārstu apģērbs, instrumentu un mērierīču komplekti, plaušu modelis, ugunsdzēsēju aizsargtērps pilnā ekipāžā, saziņas ierīces, dūmu detektors un uguns liesmu imitācija.

Rotaļā *Ārsti* pedagogs pārrunāja ar bērniem veselības nozīmi un mērķus ārsta apmeklējumam. Pirms rotaļas Aleksandrs ļoti uzstājīgi pauda vēlmi būt par ārstu, vienlaicīgi šo lomu gribēja spēlēt arī pārējie bērni. Skolotāja piedāvāja izdomāt papildus lomas – medmāsa, fizioterapeits. Tās dienas palīgs Natālija sadalīja lomas starp bērniem, ar iespēju tām mainīties. Natālija: *Nora būs ārsts, Paija – medmāsa, bet Rihards būs fizioterapeits*. Turpinājumā tika izspēlēta rotaļas situācija - grupā ieradās ārsts, medmāsa un fizioterapeits, lai katram pārbaudītu veselības stāvokli. Bērniem ar stetoskopu klausījās plaušas un skaitīja ieelpas un pierakstīja iegūtos rezultātus. Fizioterapeits rādīja vingrinājumus, pēc kuriem veica atkārtotus mērījumus, bērni salīdzināja un analizēja rādītājus. Nora konstatēja: *Liene ir vesela un labi elpo*. Šajā spēlē nevēlējās piedalīties Elizabete: *Man nepatīk ārsti, gribu zīmēt!* Pedagogs šo vēlmi respektēja un piedāvāja uzzīmēt pašas izvēlētu kompozīciju saistībā ar dienas tēmu.

Sižeta lomu rotaļā *Ugunsdzēsēji – glābēji* atkārtojās iepriekšējā spēlē pieredzētais, visi bērni gribēja kļūt par ugunsdzēsējiem. Pedagogs piedāvāja visiem piemērit ugunsdzēsēju aizsargtērpu, ko bērni veica ar lielu entuziasmu. Iepazīstot rotaļas situāciju, ne visi gribēja kļūt par glābēju, saprotot, ka tērps ir smags un apgrūtina kustības. Bērni bez skolotājas iejaukšanās sadalīja lomas, kas demonstrē lielisku kritisko domāšanu un demonstrē savstarpējo cieņu un sadarbības prasmes. Pētījumam turpinoties, varēja konstatēt, ka bērni lomu rotaļas izspēlē ikdienā un pastāvīgi veido jaunas rotaļu darbības situācijas.

Šī pētījuma laikā izspēlēto didaktisko rotaļu laikā varēja novērot, ka bērniem ir vieglāk uztvert un pieņemt spēli ar konkrētiem nosacījumiem. Rotaļā *Mārītes lido* bērni saņēma katrs pa mārītei un katrs izvilka loksnīti ar vārdu, kas saistīts ar kukaiņiem. Zane izvilka vārdu un to nolasīja: *kūniņa*. Valērija: *blusa*. Paijai šis nosacījums sagādāja grūtības: *Es nezinu, kas tas ir par vārdu*. Aleksandrs: *Es nemāku lasīt*. Katra bērna izvilktie vārdi tika kopīgi izlasīti un pārrunāti. Skolotāja nosauca skaņu [a], bērni ar mārīti norādīja savos vārdos skaņu [a]. Katrs pastāstīja, kur atrodas skaņa. Zane: *[a] atrodas beigās*. Aleksandrs: *man ir sākumā*. Aleksandrs izvilka vārdu *avenes*. Vairākums grupas bērnu arvien attīsta lasītprasmi, tomēr rotaļas gaitā novērots, ka viņi attīsta prasmi diferencēt noteiktu skaņu vārdā. Neskatoties uz nepilnīgu lasītprasmi, šāds uzdevums rosina pārliecību par sevi, jo tiek veiksmīgi izpildīti spēles nosacījumi.

Organizējot režisorisko rotaļu *Meža dzīvnieki*, skolotāja sagādāja materiālus bērnu radošajam darbam. Pēc pašu iniciatīvas bērni sadalījās divās grupās. Grupa, kurā bija Zane,

Rihards, Paija, Liene un Natālija spēja sadalīt sava lomas bez domstarpībām. Otra grupa, kurā bija Valērija, Aleksandrs, Elizabete, Anete sākotnēji nespēja vienoties par lomām, bet Valērija izrādīja līdera dotības un piešķīra lomas. Valērija: *Es būšu ūdrs, Aleksandrs – vilks, Elizabete būs zaķis un Anete – briedis*. Bērni grupās izklāstīja savas idejas un kopīgi vienojās par vienotu scenāriju. Lai arī Valērija savā grupā noteica lomas, viņa ieklausījās un apvienoja visu idejas. Zanes grupa iestudēja uzvedumu *Vāveres dzimšanas diena*, Valērijas – *Ūdrs slimo mājās*. Katra grupa izveidoja savu skatuves noformējumu un izmēģināja scenāriju darbībā. Vērojot abu grupu sniegumu, neskatoties uz līdera esamību, visi bērni kopīgi vienojās par idejas realizāciju un savstarpēji sadarbojās. Var secināt, ka attīstās izvirzītie pētījuma kritēriji.

Izmēģinājuma darbībā skolotāja bērniem piedāvāja nebijušu celtniecības rotaļu – *Putnu būrītis*. Noklausoties pasaku par nosalušo putniņu, kurš ir apmaldījies un vēsā laikā viņam nav kur apmesties un sasildīties. Skolotāja ar jautājumiem mudināja bērnus izdomāt, kā putnam palīdzēt. Elizabete: *Paņemsim mājās pie sevis!* Rihards: *Putniem vajag būri*. Zane: *Putni dzīvo ligzdās, vajag palīdzēt to uztaisīt*. Dzirdot no bērniem šādas atbildes, skolotāja parāda šīsdienu materiālus - koka dēlīšus, tapas, āmus. Pirms skolotāja parādīja gatavo paraugu, Aleksandrs iekliedzās: *taisīsim būrītšus!* Skolotāja piedāvāja bērniem sadalīties grupās, katra grupa gatavoja būrītšus, izvēlējās attiecīgos materiālus un ķērās pie darba. Iesākumā varēja novērot, ka bērniem grūtības sagādā secīga detaļu savienošana. Skolotāja mudināja aplūkot paraugu, katra grupa iepazinās ar būrīša modeli un sāka izprast uzbūves principu. Cits citam palīdzot un pieturot detaļas, bērni izveidoja būrītšus. Vēlāk, pastaigas laikā, pasakas ietvaros piestiprināja pie koka, lai nosalušajiem putniem būtu māja, kur sasildīties. Rotaļas gaitā bērni izrādīja stabilas sadarbības prasmes grupā un spēju vienoties par galarezultātu.

Noslēdzoties pavasara nedēļas tematikai, bērniem tika piedāvāts ieskandināt atnākušo gadalaiku ar pavasarīgu ritma rotaļu - *Kociņi*. Bērni patstāvīgi izrādīja interesi sadalīties grupās. Skolotāja bērniem izklāstīja rotaļas gaitu un bērni darbojas patstāvīgi. Viņi savstarpēji sadalīja uzdevumus - vieni izveidoja ritma rindu, otri ar kociņiem šo ritmu nospēlēja, periodiski mainoties uzdevumiem un arī grupas ietvaros.

Veicot atkārtotu novērošanu pēc rotaļu kataloga izpildes, redzams, ka bērni ir kļuvuši savstarpēji draudzīgāki un izpalīdzīgāki. Brīvajos brīžos bērni spēlē dažādas lomu spēles, pamatojoties uz gūto pieredzi. Var novērot, ka bērni izpilda un iedala sarežģītākas lomas. Rotaļu gaitā bērni ieguva prieku, vēlmi darboties un pilnveidot savstarpējo saskarsmi.

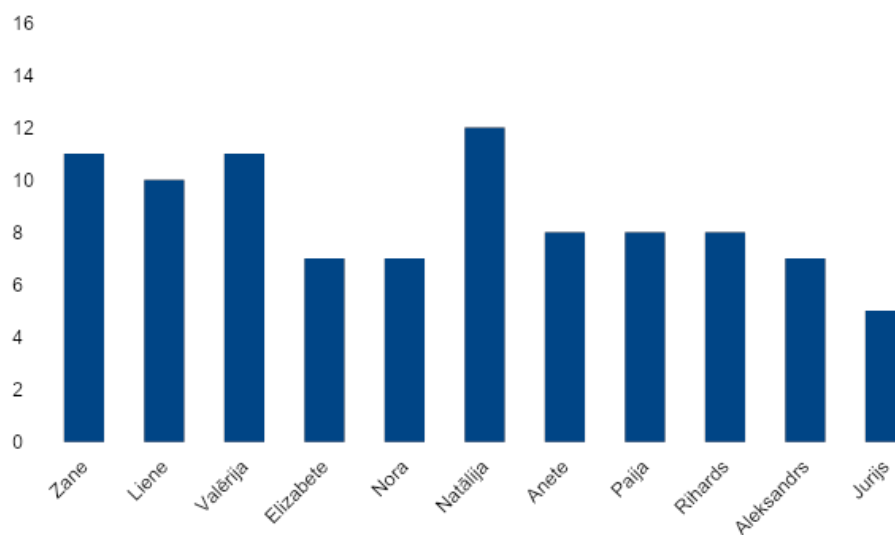
3.3. Pētījumā iegūtie rezultāti un to analīze

Pētījuma sākumā tika veikta 2 nedēļu novērošana pēc izvirzītajiem kritērijiem. Bērnu sākotnējās sociālo prasmju apguves līmeni ataino 4. tabulā.

4.tabula Bērnu sociālo prasmju sākotnējās novērošanas rādītāji

Nr.p.k.	Bērna vārds	Rotāšanās ar vienaudžiem	Problēmu risināšana	Emociju izpratne un atpazīšana	Būt izpalīdzīgam	Impulsu kontrolēšana	Kopā
1.	Zane	2	2	3	2	2	11
2.	Liene	2	2	2	2	2	10
3.	Valērija	2	2	3	2	2	11
4.	Elizabete	1	1	2	2	1	7
5.	Nora	2	1	1	2	1	7
6.	Natālija	3	2	2	3	2	12
7.	Anete	2	1	2	2	1	8
8.	Paija	2	1	2	2	1	8
9.	Rihards	2	1	2	2	1	8
10.	Aleksandrs	2	1	2	1	1	7
11.	Jurijs	1	1	1	1	1	5
		21	15	21	21	15	

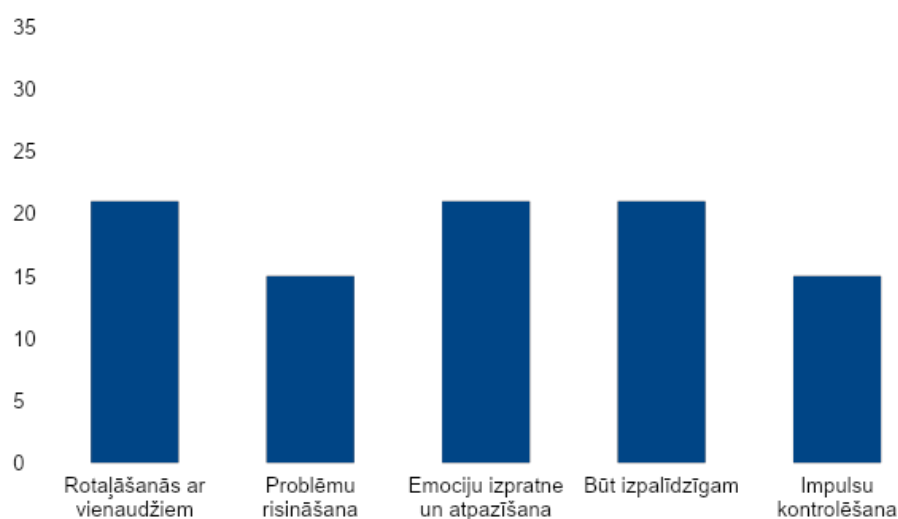
Lai precīzāk izprastu un vizuāli uzskatāmāki būtu sākotnējie bērnu sociālo prasmju rezultāti, tika izveidota diagramma (sk. 2.attēlu).

2.attēls Bērnu sociālo prasmju sākotnējie rādītāji

Aplūkojot diagrammu secināms, ka grupas kopējais sociālo prasmju līmenis ir vidējs. Četriem bērniem - Zanei, Lienei un Valērijai līmenis ir augstāks virs vidējā, Natālijai ir visaugstākais līmenis grupā, tomēr ir prasmes, kas vēl būtu jāsekmē. Meitenes, kurām ir augsti rādītāji, apmeklē pirmsskolas iestādi ar prieku, piedalās dažādos pasākumos, izrāda interesi un izteiktu vēlmi darboties rotaļnodarbībās. Anetei, Pajai, Rihardam ir vidējs līmenis, viņiem ir labi attīstītas sociālās prasmes, tomēr nepieciešams skolotāja mudinājums un motivācija. Elizabetei un Norai līmenis zemāks par vidējo, taču viņas grupā ir jaunākās un ir ļoti izteikta vajadzība pēc pieaugušā motivācijas. Jurijam ir zemākais līmenis, viņš šajā grupā ir tikai no janvāra mēneša un viņam latviešu valoda, kultūra un valsts ir sveša. Saskarsme un komunikācija ar vienaudžiem neveidojas un rotaļnodarbībās viņš lielākoties ir vērotājs.

Balstoties uz iegūtajiem sociālo prasmju sākotnējiem rādītājiem, lai izprastu precīzāk, kura prasme grupai kopumā ir attīstījies vairāk pētījuma sākumā, tika izveidota attiecīga diagramma (sk. 3.attēlu).

3.attēls Grupas sociālo prasmju sākotnējie apguves rādītāji

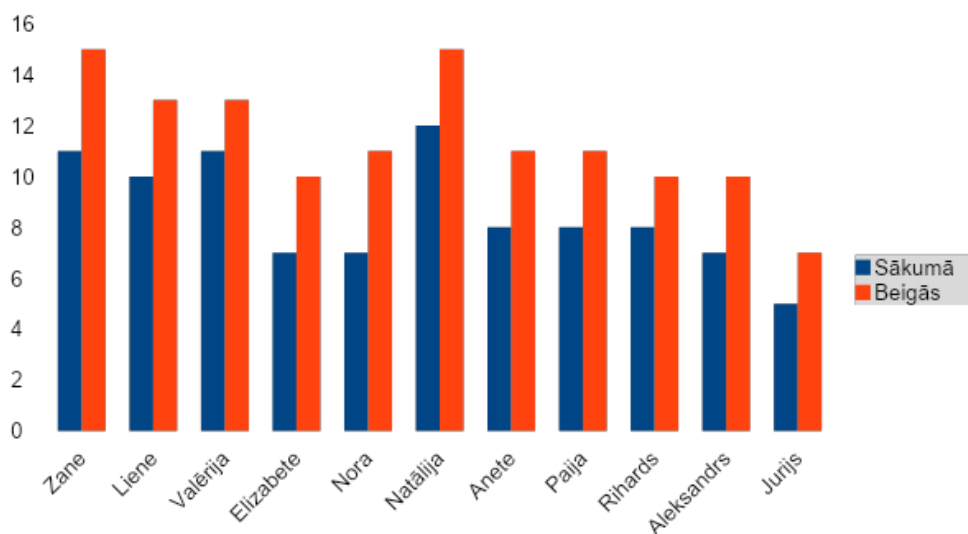
Analizējot diagrammu, pētījuma sākumā kopumā bērni vislabāk rotaļājas ar vienaudžiem, atpazīst un izprot emocijas, palīdz cits citam, mazāk izteiktas prasmes ir risināt problēmas un impulsu kontrolēšana. Kopumā, salīdzinot ar teorētiskajā daļā minētajiem vecumposma raksturojumiem, bērnu sociālās prasmes ir labā, vecumam atbilstošā līmenī. Sakarā ar to, ka bērni nespēj apvaldīt savus pēkšņos impulsus un sagaidīt savu kārtu, rodas konfliktsituācijas.

Pēc pedagoģiskās izmēģinājuma darbības, kurā tika iekļautas rotaļas no izstrādātā rotaļu kataloga, notika atkārtoti novērojumi grupā un iegūti jauni rādītāji sociālo prasmju apguvē (sk. 5.tabulu).

5.tabula Sociālo prasmju rādītāji pēc pedagoģiskās izmēģinājumdarbības

Nr.p.k.	Bērna vārds	Rotaļšanās ar vienaudžiem	Problēmu risināšana	Emociju izpratne un atpazīšana	Būt izpaldīgam	Impulsu kontrolēšana	Kopā
1.	Zane	3	3	3	3	3	15
2.	Liene	3	2	3	3	2	13
3.	Valērija	3	2	3	3	2	13
4.	Elizabete	2	2	2	2	2	10
5.	Nora	3	2	2	2	2	11
6.	Natālija	3	3	3	3	3	15
7.	Anete	3	2	2	2	2	11
8.	Paija	3	2	2	2	2	11
9.	Rihards	2	2	2	2	2	10
10.	Aleksandrs	3	1	2	2	2	10
11.	Jurijs	2	1	1	1	2	7
		30	21	25	25	24	

Lai būtu saprotamāk un vizuāli uzskatāmāk, kā bērni ir pilnveidojušies, tiek izveidota diagramma par bērnu sociālo prasmju pilnveidošanās dinamiku (sk. 4.attēlu).

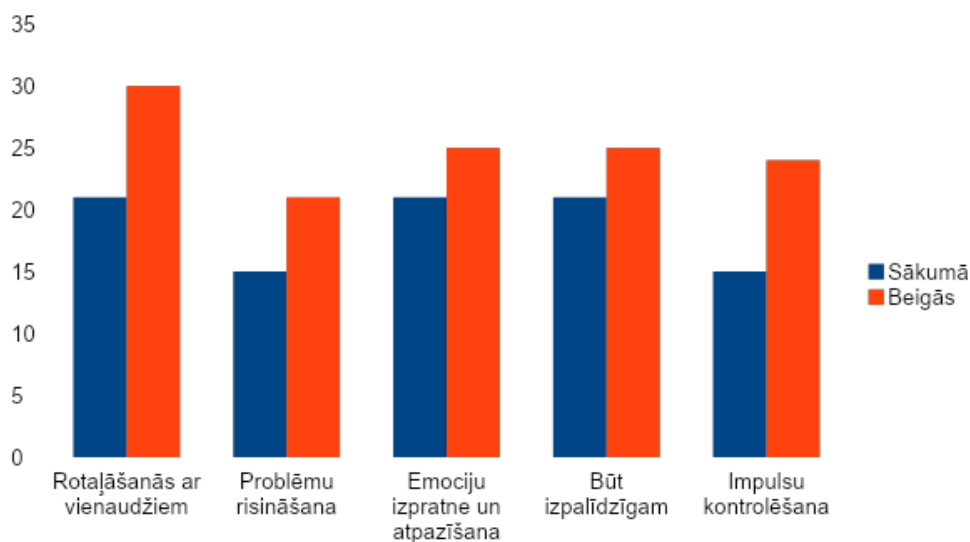

4.attēls Bērnu sociālo prasmju pilnveidošanas dinamika

Diagramma atspoguļo, ka visiem bērniem pēc pedagoģiskās izmēģinājumdarbības ir pilnveidojušās sociālās prasmes. Zanei un Natālijai ir sasniegts austākais līmenis, kas norāda, ka meitenes spēj patstāvīgi kontrolēt savus impulsus, kritiski domāt un nav novērojamas komunikāciju problēmas ar vienaudžiem. Kopumā visas grupas līmenis ir pacēlies virs vidējā, kas norāda uz to, ka bērniem ir izveidojušās pamatiemaņas pozitīvai sociālo prasmju sekmēšanai. Vienīgais, kuram saglabājies zems līmenis ir Jurijs, tomēr arī viņam ir novērojama

neliela pilnveidošanās – viņš ir sācis komunicēt un izrādīt interesi par rotaļāšanos ar vienaudžiem, ir izveidojušās pamatiemaņas daļēji kontrolēt savus impulsus. Tas liecina, ka izspēlētais rotaļu katalogs ir sniedzis pozitīvus rezultātus un bērni caur rotaļām attīstās un tiek sekmētas sociālās prasmes.

Lai varētu salīdzināt kā ir pilnveidojušās grupas sākotnējie prasmju rādītāji ar radītājiem pēc izmēģinājumdarbības tik izveidota attiecīga diagramma (sk. 5.attēlu).

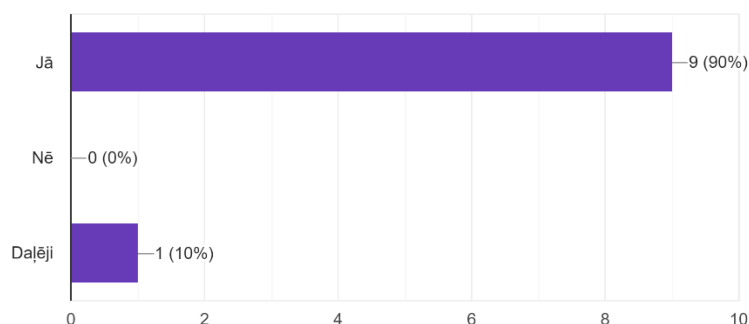
5.attēls *Grupās sociālo prasmju rādītāju dinamika*

Analizējot diagrammā iegūto informāciju ir redzams, ka izmēģinājumdarbības rezultātā izvirzītās sociālās prasmes ir pozitīvi sekmētas. Tāpat kā pētījuma sākumā, visattīstītākā prasme grupā ir rotaļāšanās ar vienaudžiem. Ar izveidoto rotaļu katalogu īpaši sekmēta impulsu kontrolēšanas un problēmu risināšanas prasmes, kas iepriekš bija mazāk attīstītas. Bērni izrāda spēcīgāku kritisko domāšanu, pārliecību par sevi, izteiktāku spēju kontrolēt savus pēkšņos impulsus. Pamatojoties uz iegūtajiem rezultātiem, jāsecina, ka bērni ikdienā rotaļājoties, sekmē un pilnveido sociālās prasmes.

Lai pētījumā gūtu papildus pārliecību par izvirzīto pētījuma jautājumu, tika anketēti privātās pirmsskolas izglītības iestādes “X” 10 pedagogi. Anketa tika elektroniski izsūtīta, anketa sastāv no 4 jautājumiem (sk. 11.pielikumu).

Vai, jūsuprāt, rotaļdarbība sekmē 4 -5 gadu vecu bērna sociālās prasmes?

10 atbildes

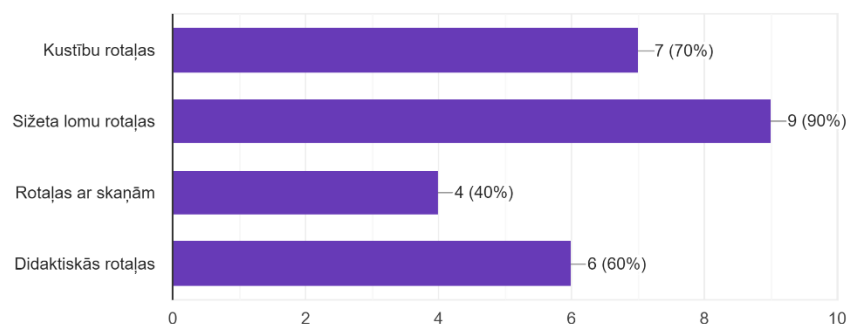

6.attēls Pedagogu viedoklis par sociālo prasmju sekmēšanu rotaļdarbībā

Pirmajā jautājumā (sk. 6.attēlu) 90% gadījumu atbildes sakrīt ar autores viedokli – ka rotaļdarbība sekmē sociālās prasmes pirmsskolā, tikai 10% jeb 1 respondents uzskata, ka rotaļdarbība daļēji sekmē sociālās prasmes.

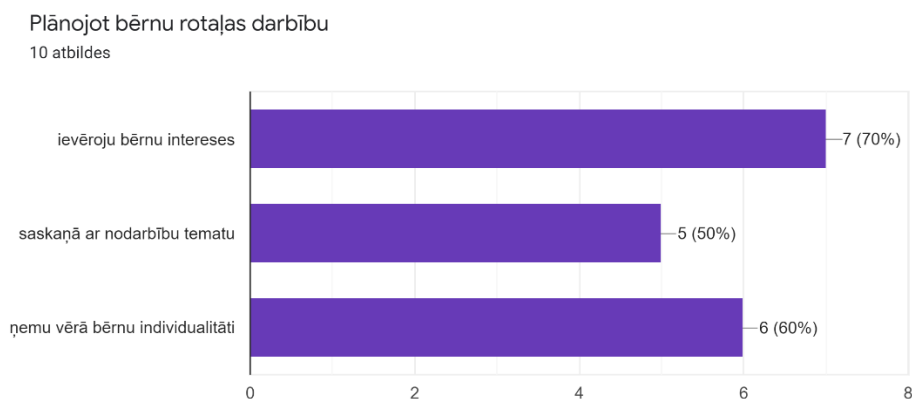
Kādas rotaļas veicina bērna sociālās prasmes?

10 atbildes

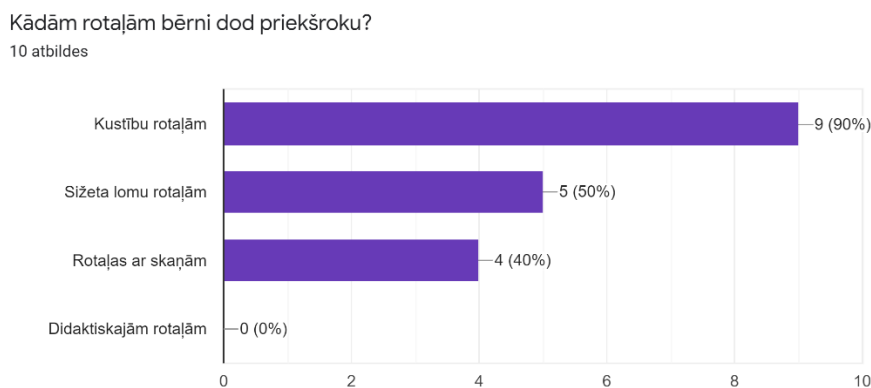
7.attēls Pedagogu viedoklis par rotaļu izvēli

Apkopojot atbildes uz 2. jautājumu (sk. 7.attēlu) 90% pedagogu priekšroku dod sižeta lomu rotaļām, tāpat kā pētījuma rotaļu katalogā netīši dominēja sižeta lomu rotaļas. Pēc aptaujāto ieskatiem, vismazāk sociālās prasmes veicina rotaļas ar skaņām.

8.attēls Pedagogu kritēriji rotaļdarbības plānošanā

Aplūkojot 8.attēlu, secināms, ka 70% respondentu norādīja, ka plānojot rotaļdarbības, ievēro bērnu intereses. 60% aptaujāto ņem vērā bērnu individualitāti, bet puse no pedagogiem papildus citiem faktoriem, darbojas saskaņā ar nodarbību plānu.

9.attēls Pedagogu vērojums par bērnu izvēlētajām rotaļām

Uz jautājumu par rotaļu veidu (9.attēls), kurām bērni dod priekšroku, vairākums jeb 9 no 10 respondentiem atbildēja, ka tās ir kustību rotaļas. Šeit jāpiezīmē, ka praksē novērots, ka sižeta lomu rotaļas bērnos raisa lielāku interesi un viņi ir gatavi visu dienu izspēlēt ainas no multiplikācijas filmām vai sadzīves situācijām. Pēc aptaujas datiem, vismazāko interesi bērniem raisa didaktiskās rotaļas.

Apkopojot anketas rezultātus, pārliecinošs vairākums privātās pirmsskolas izglītības iestādes “X” pedagogi uzskata, ka rotaļdarbības būtiski sekmē bērnu sociālās prasmes.

Secinājumi

1. Pirmsskolā apgūtas sociālās prasmes un iemaņas veido dzīves gājumu un bērna personību – tiek veidotas psiholoģiskās, muzikālās īpašības, attīstās domāšana, uztvere, vērīgums, kritiskā domāšana un citas mentālās īpašības. Šīs prasmes ir universālas visos vecumposmos. Būtiskākās ir komunikācijas, sadarbības un saskarsmes prasmes, bez šīm iemaņām nav iedomājama cilvēka ikdiena. Lai sekmīgi attīstītu sociālās prasmes, bērniem ļauj pašiem darboties un vērtēt savu rīcību.
2. Pirmsskolas vecumā bērni attīstās īpaši strauji un piedzīvo vairākas psiholoģiskās un fizioloģiskās attīstības fāzes. 4-5 gadu vecumā būtiski pieaug bērna attīstības tempi, viņi arvien vairāk līdzinās pieaugušajiem pēc vēlmēm, prasmēm un uzvedības. Mūsdienās bērni attīstās straujāk, nekā pagātnē, taču rotaļu un sociālo prasmju loma paliek nemainīgi būtiska. Rotaļas attīsta bērnus straujāk, nekā jebkuras citas metodes, jo smadzeņu attīstība ir vispusīga.
3. Bērni izzina un iepazīst sabiedrību un tajā valdošos principus, rotaļājoties. Lielākā daļa rotaļu imitē pieaugušo pasaulē notiekošo. Galvenie rotaļu iedalījumi - bērnu strukturētās un pieaugušo vadītās rotaļas. Tās rada nozīmīgu stimulu bērna mentālajā un fiziskajā attīstībā. Sīkāks rotaļdarbību iedalījums ir ļoti plašs, jo aptver visdažādākos dzīves aspektus un procesus, pakāpeniski gatavojot bērnu patstāvīgai, pieaugušai dzīvei.
4. Rotaļdarbības sniedz pedagogiem plašas variācijas iespējas metodiskajā darbā. Skolotājs ņem vērā apgūstamo sociālo prasmju sarakstu, atbilstoši noteiktam vecumposmam, kā arī kopējās grupas un katra bērna individuālās prasmes un īpatnības. Šo pasākumu kopuma kvalitatīva izpilde ir pamatā veiksmīgai sociālo prasmju apguvei. Ja bērni ir ieinteresēti, tad darbojas ar entuziasmu un apgūst nepieciešamās prasmes.
5. Pētījuma sākumā grupas vidējais sociālo prasmju apguves līmenis bija vecumam atbilstošs. Individuāli audzēkņi attīstīti nevienlīdzīgi, no augsti attīstītām sociālajām prasmēm, līdz zema līmeņa saskarsmes un komunikācijas spējām. Būtiski sociālās prasmes ietekmē stāvoklis, vide ģimenē un bērna dzīves pieredze. Konstants pirmsskolas izglītības iestādes apmeklējums un piedalīšanās rotaļdarbībās ieinteresē bērnus. Ieinteresēti bērni cenšas apgūt piedāvātās rotaļas, uzlabojot savas sociālās prasmes, ko pierāda pētījuma beigās iegūtie dati. Arī aptaujāto pedagogu viedoklis norāda, ka sociālās prasmes tiek sekmētas caur rotaļdarbībām, it īpaši sižeta lomu rotaļām un kustību rotaļām.
6. **4 – 5 gadu vecu bērnu sociālās prasmes pirmsskolā sekmēsies, ja skolotājs:**
 - **piedāvās daudzpusīgas un atbilstoši vecumam rotaļas;**

- **respektēs bērnu individualitāti un intereses;**
- **organizēs un iekārtos atbilstoši mācību vidi;**
- **regulāri izspēlēs rotaļas un rosinās bērnus tajās iesaistīties.**

Priekšlikumi

1. Skolotājam regulāri jāpiedāvā plašs rotaļu klāsts, tai skaitā celtniecības, muzikālas rotaļas, lai bērni attīstītos daudzpusīgi.
2. Pastāvīgi jāveic novērojumu, lai noskaidrotu, kuras sociālās prasmes jāattīsta grupā un katram bērnam individuāli.
3. Pedagogiem nemitīgi jāpilnveido savas kompetences, lai spētu veidot rotaļdarbības, kuras ieinteresētu mūsdienu bērnu.
4. Veidot rotaļdarbības, kuras atbilst konkrētam vecumposmam, lai veicinātu optimālu sociālo prasmju attīstību.

Literatūras un avotu saraksts

1. American Psychological Association. Retrieved from <https://www.apa.org/act/resources/fact-sheets/development-5-years> .
2. Andersone, R. (2004) *Pusaudžu sociālo prasmju veidošanās*. Rīga: RaKa.
3. Andersone, R.(2008) *Sociālās prasmes izglītības un mācību priekšmetu programmās*. Rīga: ATEE, Spring University.
4. Banceviča, I. (2006) *Mazais draudziņ, pulkā nāc!* Rīga: Avots.
5. Beurkens, N., (2020). How does technology affect children's social development? Retrieved from: <https://www.qustudio.com/en/blog/2020/07/technology-child-social-development/>
6. Brice, B. (2011) *Skaņu pasakas un ritma rotaļas*. Rīga: Zvaigzne ABC.
7. Buboviča, J. (2014). Didactic game for 5-6 years old children's cognitive development. *Proceeding of the International Scientifical Conference*. Retrieved from: <http://journals.ru.lv/index.php/SIE/article/view/784/898>
8. Dzalbe, S. (2017). Kustību rotaļas sekmīgai adaptācijai. *Pirmsskolā, Nr. 19 (51); 29. 12. 2017.*, 3. lpp. Pieejams: <https://skolasvards.lv/arhivs/pirmsskola/2017/278>.
9. Dzintere D., Strangaine I., (2007) *Rotaļa - bērna dzīves prasmju sekmētāja*. Rīga: Raka.
10. Dzintere, D., Stangaine, I. (2007) *Rotaļa - bērna dzīvesveids*. Rīga: RaKa.
11. Dzintere. D., (1984) *Rotaļa un darbs bērnudārzā*. Rīga: Zvaigzne.
12. Elektroniskais žurnāls pirmsskolas un skolas vecuma bērnu vecākiem, Nr. 16, (2017) Rīga: AB Konsultants.
13. Gillibrand, R. & Lam, V. & O'Donnell, L. V. (2016) *Developmental Psychology Second Edition*. Pearson Education Limited, e-ISBN 978-1-292-00311-5. Retrieved from <https://www.pdfdrive.com/developmental-psychology-e168606082.html>.
14. Golubina, V. (2007) *Pirmsskolas pedagoga rokasgrāmata*. Rīga: Izglītības soli.
15. Kalvāns, Ē. (2018) *Attīstības psiholoģija. Mācību līdzeklis*. Rēzekne: Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija.
16. Kaszkowiak, N. (2017) *Games as teaching method*. Cometa Research, Retrieved from: <https://cometaresearch.org/educationvet/didactic-games-as-teaching-method/>
17. Mārtinsone, K., Pipere, A., *Pētniecības Terminu skaidrojošā vārdnīca*. Rīgas Stradiņa Universitāte. Pieejams: <https://www.rsu.lv/petniecibas-terminu-vardnica>
18. *Noteikumi par valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijām un pirmsskolas izglītības programmu paraugiem*. (21.11.2018). Ministru kabineta noteikumi Nr. 716. Redakcija: 30.11.2018. Rīga: Latvijas Vēstnesis. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/303371>

19. Shapiro, L.E, (2004). *101 Ways To Teach Children Social Skills*, USA: The Bureau for at Risk Youth. ISBN 13: 978-1-56688-725-0, retrieved from: <https://www.pdfdrive.com/101-ways-to-teach-children-social-skills-socially-speaking-llc-e15938096.html>
20. Sīle, S., Volkova, L. (2011) *Vērtību vācelīte pasakās, rotaļās un spēlēs 5-6 gadus veciem bērniem*. Rīga: Zvaigzne ABC.
21. Stangaine, I. (2014) *Promocijas darbs. Pirmsskolas vecuma bērnu dialogrunas attīstība rotaļās*. Rīga: RPIVA.
22. Svence, G. (1999) *Attīstības psiholoģija*. Rīga: Zvaigzne ABC
23. Špona A., Čehlova Z. (2004) *Pētniecība pedagoģijā*. Rīga: Raka.
24. Valsts izglītība satura centrs (2016) *Metodiskie ieteikumi pirmsskolas mācību programmu īstenošanai*. Rīga: VISCS.
25. Valsts izglītības satura centrs. (2018). *ESF projekts "Kompetenču pieeja mācību saturā"*. Pirmsskolas mācību programma. Pieejams: <https://mape.skola2030.lv/resources/10>
26. Белкина, В.Н.(2004) *Детская психология*. Москва: ЯГПУ им. К.Д. Ушинского.
27. Ведерникова Н.В., Смирнягина Л.А., *Формирование социальных навыков поведения детей дошкольно возраста*. Pieejams: <http://www.den-zadnem.ru/page.php?article=397>
28. Кушнер Ю.З. (2001) *Методология и методы педагогического исследования (учебно-методическое пособие)* Могилев: МГУ им. А.А. Кулешова.
29. Михайленко, Н., Короткова, Н. (2009) *Организация сюжетной игры в детском саду*. Москва: Линка-Пресс.

Pielikumi

1.pielikums Kustību rotaļa “Labrīt!” apraksts

Attīstošie mērķi: veicināt bērna piederības sajūtu grupai. attīstīt vēlmi iesaistīties aktivitātēs, veicināt bērna emocionālo stāvokli.

Rotaļas gaita: bērni izveido apli no sēžampilveniem, katrs atrod savu un apsēžas uz tā. Visi kopīgi iesāk dziesmu “Labrīt!”, atdarinot katrai dziesmas rindai attiecīgās kustības (kustības nedaudz mainītas no oriģināldarba). Dziesmas beigās ritmiski sitot plaukstas, izsaka pēc kārtas katram bērnam “Labrīt!” vēlējumu, nosaucot viņu vārdā.

“**Labrīt!**” (Banceviča, 2006., 11)

V. Sama mūzika

E. Kauces vārdi

Dziesmas vārdi

Saulīte

jau logā skatās

Laiks ir atmosties

Skriesim visi žiglām kājām

Strautā mazgāties

Līdz ar vēsām ūdens lāsēm

Miedziņš strautā krīt

Buļ buļ buļ buļ buļ buļ

Nu var teikt: “Labrīt!”

Kustības

Rokas paceltas gaisā, veidojot apaļu saulīti,
No rādītājpirksta un īkšķa(abām rokām)
izveido lodziņu un atdarina skatīšanos caur
logu

Iztiep rokas gaisā

Ar plaukstām sit pa ceļgaliem, atdarinot
skriešanu

Ar plaukstām atdarina mutes mazgāšanu

Rokas paceltas gaisā, kustina pirkstus

Atdarina acu iztīrīšanu no miega

Plaukstas saliktas kulaciņos un atdarina
ūdens dzirnavas

Piesit plaukstas pie ceļgaliem.

2.pielikums Spēles “Emociju bumba” apraksts

“Emociju bumba”

Attīstošie mērķi: atpazīt emocijas un izprast emociju nozīmi, rosināt atpazīt emociju un spēēt atdarināt to, veicināt emocionālo stāvokļa stabilitāti, veicināt savstarpēju sadarbību.

Materiāli: bumba, kurai apkārt ir salīmētas emociju attēli (dusmīgs, izbrīnīts, priecīgs, pārsteigts, bēdīgs, laimīgs, u.c.).

Spēles gaita: Spēlētāji sastājas aplī, vienam spēlētājam ir bumba, bumbu pamet uz grīdas un visi vēro, kāda emocija uzkrīt. Noteikto emociju katrs spēlētājs pēc savas izpratnes atdarina, pēc tam kopīgi pārrunā, kāda ir šī emocija un kad ar šādu emociju var saskarties dzīvē. Pēc vēlmēm var izklāstīt savu personīgo pieredzi/situāciju.

Tautas rotaļa “Cisu maisis”

Attīstošie mērķi: iepazīstināt bērnus ar svētku tradīcijām, veicināt savstarpēju sadarbību, attīstīt vēlmi iesaistīties aktivitātēs, attīstīt spēju patstāvīgi rast risinājumu.

Rotaļas gaita: Visi sastājas pa pāriem aplī, bet apla vidū nostājas viens rotaļnieks ar cisu maisu (salmu kūli, slotu). Dziedot pantiņa pirmo daļu, pāri iet pa apli, bet, dziedot pantiņa otro daļu, pāri griežas elkoņos (sk. 10.attēlu). Vidū esošais dejo ar cisu maisu. Beidzoties pantiņam, vidū esošais nomet cisu maisu un steidzas meklēt sev partneri, visi pāri maina savus partnerus. Kas paliek bez pāra, dodas apla vidū dancināt cisu maisu. Noteikti jāmainās!

Cisu maisis

Veronika Porziņģe Alsungas Kaktiņos, dzim. 1920.g.; pier D.N. 1984.g

Es ar sa - vu ci - su mai - su dan - cot gāj.

5
Kam savs drau - dziņš, tas ar sa - vu drau - dzi - ņu,

9
kam nav drau - dzi - ņa, tas ar ci - su mai - su.

10. attēls Dziesmas vārdi⁴

⁴ https://www.suitunovads.lv/images/music/4f17e4494f936730f124cb3dce77a451/000/000/010/s1_1087.jpg

4.pielikums Sižeta lomu rotaļas apraksts

Sižeta lomu rotaļa “Ārsti”

Attīstošie mērķi: attīstīt sociālās prasmes, veicināt bērnam sagaidīt savu kārtu, attīstīt spēju patstāvīgi rast risinājumu, veicināt pārliecību par sevi.

Rotaļas materiāls: balti halāti, stetoskops, plaušu modelis, hronometrs, pierakstu protokols.

Iepriekšējā sagatavotība: pārrunas par ārstu profesiju, elpošanas sistēmu, veselīgu dzīvesveidu, izgatavots plaušu modelis, bērniem saprotami izgatavots protokols.

Rotaļas lomas: ārsts, medmāsa, fizioterapeits, pacients.

Rotaļas situācija: pedagogs atkārtoti pārrunā ar bērniem situāciju, kāda ir visā pasaulē, ka šajā laikā ļoti svarīgi ir rūpēties par savu veselību, īpaši par elpceļiem. Pedagogs izstāsta, lai uzturētu veselīgu vidi, tad profilaktisku nolūku dēļ grupā jāpārbauda katra veselības stāvoklis, tādēļ grupā ierodas ārsts, kurš pārbaudīs bērna veselību.

Bērni sadala lomas un izspēlē situāciju, kad grupā ierodas ārsts ar medmāsu un pārbauda katra bērna veselības stāvokli – elpošanas ritmu miera stāvoklī un pēc aktīvas sportošanas, izklausā plaušas vai ir “tīras”, rezultātus pierakstot “Veselības” protokolā. Bērni mainās ar lomām un izspēlē rotaļu atkārtoti.

5.pielikums Didaktiskās rotaļas apraksts

Didaktiskā rotaļa “Kaimiņ, pūt!”

Attīstošie mērķi: veidot izpratni par skaitļu kaimiņiem, sadarboties ar vienaudžiem, ieklausīties citos.

Rotaļas materiāls: 10 baloni, uz kuriem ir uzrakstīts pa ciparam no 1 līdz 10

Iepriekšējais darbs: skolotāja bērņus iepazīstina ar skaitļu kaimiņiem 10 apjomā.

Rotaļas gaita: Skolotāja katram bērņam izdala vienu balonu, uz kura ir cipars(1-10) un aicina sastāties, lai veidotos skaitļu rinda no 1 – 10. Skolotāja sauc iedomātu skaitli (no 1-10), piem., 7 un bērņi, kuri stāv blakus (6 un 8) pūš balonu. Skolotāja pārbauda vai “pūtēji” ir pareizi, ja tā ir, tad skolotāja sauc nākamo skaitli. Ja skaitļu kaimiņi ir kļūdījušies, tad kopīgi pārrunā šo kļūdu un izpilda pareizo norādījumu. Rotaļu var veidot sarežģītāku, ja bērņi iesākumā stāv izklaidus.

6.pielikums Sižeta lomu rotaļas apraksts

Sižeta lomu rotaļa “Ugunsdzēsēji – glābēji”

Attīstošie mērķi: veidot priekšstatu par ugunsdzēsēju-glābēju profesiju, nostiprināt zināšanas par ārkārtas palīdzības izsaukuma numuru, rosināt bērnos atbildības sajūtu, attīstīt sadarbības prasmes, veicināt kritisko domāšanu.

Rotaļas materiāls: telefons, ugunsdzēsēju aizsargtērps (sk. 11. attēlu), dūmu detektors, uguns liesmu imitācija.

Iepriekšējā sagatavotība: pārrunas par ugunsdrošību un situācijām, kādās ir jāvēršas pēc palīdzības un palīdzības izsaukuma numura apguve. Evakuācijas plāna izveide.

Rotaļas lomas: dispečeres, ugunsdzēsēji-glābēji, muzeja apmeklētāji.

Rotaļas situācija: Muzejā ir izveidojies sadūmojums un ieslēdzas dūmu detektora skaņas signāls. Apmeklētāji virzoties uz evakuācijas izeju pamana atklātas liesmas, saucot pēc palīdzības nav nekādas reakcijas. Tiek veikts zvans uz ārkārtas palīdzības izsaukuma numuru, dispečers veic aptauju par notikušo un nodod tālāko informāciju ugunsdzēsējiem-glābējiem, kuri ģērbjas un dodas uz izsaukumu. Notiek uguns dzešana un muzeju apmeklētāju evakuācija. Bērni mainās lomām izspēlē situāciju atkārtoti papildinot ar savām idejām.

11. attēls ugunsdzēsēju aizsargtērps

Celtniecības rotaļa “Putnu būrītis”

Attīstošie mērķi: veicināt bērna līdzdalību dabas procesā, rosināt patstāvīgi izvēlēties piemērota izmēra celtniecības materiālu, veicināt sadarbību grupu darbā, veicināt kritisko domāšanu, pēc dotā parauga būvēt putna būrīti.

Nepieciešamais materiāls: koka dēļi ar sagatavotiem caurumiem, koka tapas, āmuri, gatavs būrītis kā paraugs.

Rotaļas gaita: skolotāja bērniem pastāsta pasaku “Nosalušais putniņš”. Kopīgi noskaidro kā varētu putniņam palīdzēt, katrs izklāsta savu personīgo pieredzi par putnu mājām – ligzdas, būrīši. Skolotāja, parādot materiālu (koka dēļi), jautā “Ko varētu no šiem dēļiem uzbūvēt, lai palīdzētu putniņam?” Bērni atbild: būrīšus. Bērni sadalās nelielās grupās (2-3 bērni), ja nepieciešams izpēta doto paraugu, izvēlas konkrēta lieluma dēļiņus, sadalot pienākums gatavo putna būri (sk. 12. attēlu).

12. attēls Putnu būris

Režisoriskā rotaļa “Meža dzīvnieki”

Attīstošie mērķi: sniegt bērniem ieskatu par meža dzīvnieku dzīvi, veicināt sadarbības prasmes, rosināt ieklausīties citos, pieņemt cita viedokli, rast kopīgu risinājumu idejas realizācijai.

Nepieciešamie materiāli: miniatūras dzīvnieku komplekts, dažādi materiāli dekorācijas izveidei, liela paplāte skatuves izveidei.

Iepriekšējā sagatavotība: pārrunas par režisora profesiju.

Rotaļas gaita: bērni sadalās grupās, saistībā ar dienas tematu “Meža dzīvnieki”, katra grupa izdomā īsu stāstu, scenāriju un veido skatuves/vides iekārtojumu tā tapšanai, gatavo dekorācijas. Bērni sadala savā starpā lomas, izmēģina savus scenārijus (sk. 13.attēls).

13.attēls Scenārija izmēģinājums

Didaktiskā rotaļa “Mārīte lido”

Attīstošie mērķi: nostiprināt pareizas skaņas izrunu, noteikt skaņai atbilstošu burtu, attīstīt prasmi diferencēt noteiktu skaņu vārdā, rosināt pārliecību par sevi.

Nepieciešamie materiāli: papīra loksniņas ar vārdiem, kas saistīti ar kukaiņiem, mārītes veidols.

Rotaļas gaita: Katram bērnam ir viena mārīte, bērns izvelk vienu papīra loksni, iepazīstas ar vārdu. Skolotāja sauc kādu skaņu un bērniem nepieciešams atpazīt konkrēto skaņu vārdā un ar mārīti atzīmēt to (sk. 14.attēlu).

14.attēls “Mārīte lido”

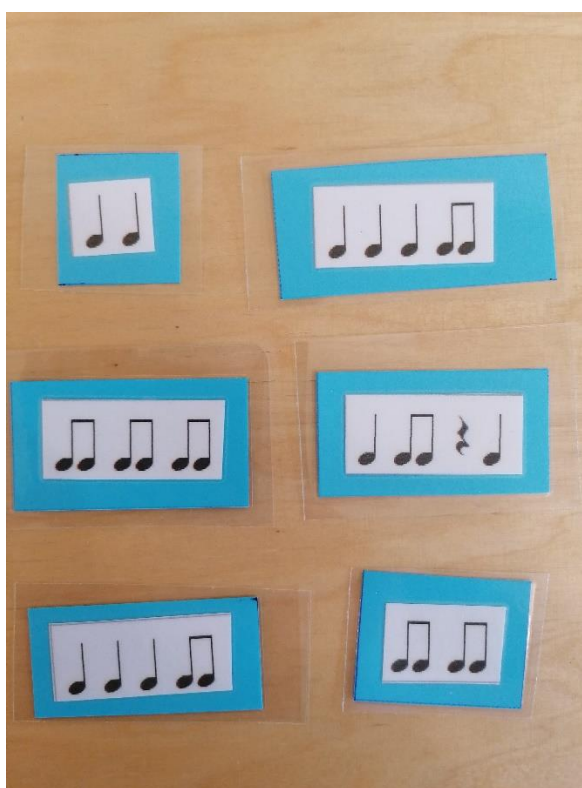
10.pielikums Ritma rotaļas apraksts

Ritma rotaļa “Kociņi”(Brice, 2011)

Attīstošie mērķi: attīstīt sadarbību ar vienaudžiem, veicināt impulsu kontrolēšanu, attīstīt domāšanu.

Nepieciešamie materiāli: kociņi, ritma kartītes (sk. 15.attēlu).

Rotaļas gaita: bērni izveido grupas. Katra grupa vienojas par savu spēlēšanas veidu un ritmu, izmantojot ritma kartītes. Bērni demonstrē savu spēlējumu. Rotaļas variants, ka grupas cita citai izveido kādu ritmu spēlēt, tādejādi arī grupas savstarpēji sadarbojas.

15.attēls Ritma kartītes

Anketa privātās pirmsskolas izglītības iestādes “X” pedagogiem

Cien., kolēģes!

Anketēšanas mērķis – noskaidrot pirmsskolas pedagoga viedokli par rotaļas izmantošanu un organizēšanu bērnu sociālo prasmju sekmēšanai pirmsskolā.

Lūdzu atbildēt uz anketas jautājumiem. Anketa ir anonīma, rezultāti tiks izmantoti kvalifikācijas darba pētījumā par tematu *4 – 5 gadu vecu bērnu sociālo prasmju sekmēšanu rotaļdarbībā pirmsskolā.*

1. Vai, jūsuprāt, rotaļdarbība sekmē 4-5 gadu vecu bērnu sociālās prasmes?

- Jā
- Nē
- Daļēji

2. Kādas rotaļas veicina bērna sociālās prasmes?

- Kustību rotaļas
- Sižeta lomu rotaļas
- Rotaļas ar skaņām
- Didaktiskās rotaļas

3. Plānojot bērnu rotaļas darbību:

- Ievēroju bērna intereses
- Saskaņā ar nodarbību tematu
- Ņemu vērā bērnu individualitāti

4. Kādām rotaļām bērni dod priekšroku?

- Kustību rotaļām
- Sižeta lomu rotaļām
- Rotaļām ar skaņām
- Didaktiskajām rotaļām

GALVOJUMS

Es, Santa Klimoviča

apliecinu, ka darbs izstrādāts atbilstoši zinātniskās ētikas principiem.

Darbā izmantotā literatūra u. c. avoti norādīti literatūras u. c. avotu sarakstā. Dažāda veida informācijai (atziņām, citātiem, attēliem, tabulām u. c.), kas iegūta no minētajiem avotiem, pētnieciskajā darbā un tā pielikumos norādītas atsauces.

Darba autors

Santa Klimoviča
(vārds, uzvārds)

(paraksts)

Datums:

IZZIŅA PAR AIZSTĀVĒŠANU

Kvalifikācijas darbs / Bakalaura darbs / Diplomdarbs izstrādāts
(atbilstoši pasvītrot)

LU Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultāte
(fakultāte)

Ar savu parakstu apliecinu, ka darbs izstrādāts patstāvīgi.

Darba autors _____
Santa Klimoviča
(vārds, uzvārds, paraksts)

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai.

Darba zinātniskais vadītājs _____
Doc., Dr.paed. Daiga Kalēja-Gasparoviča
(akadēmiskais amats, zinātniskais grāds, vārds, uzvārds, paraksts)

Kvalifikācijas darbs aizstāvēts

Pārbaudījuma komisijas 20__ . gada _____ sēdē, protokola Nr. _____

vērtējums _____
(vērtējums) (vērtējums vārdiem)

Valsts pārbaudījuma

komisijas priekšsēdētājs _____
(akadēmiskais amats, zinātniskais grāds, vārds, uzvārds)

(paraksts)